

Middelengebruik onder mbo-studenten 2023

Monitorstudies bieden belangrijke informatie over veranderingen in middelengebruik over tijd en de opkomst van nieuwe middelen. Zo monitoren het Peilstationsonderzoek Scholieren¹ en Health Behaviour in School-aged Children (HBSC)² onderzoek het middelengebruik onder scholieren in het primair en regulier voortgezet onderwijs en levert de Monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs³ informatie over het gebruik van middelen onder studenten op het hbo en de universiteit. De Mbo-Middelenmonitor biedt informatie over een groep jongeren die niet in beeld is bij bovenstaande monitors. Aangezien uit eerdere onderzoeken blijkt dat het gebruik van alcohol, tabak en andere middelen nogal kan verschillen tussen onderwijsniveaus is het des te belangrijker om ook het gebruik van mbo-studenten te blijven monitoren over tijd.

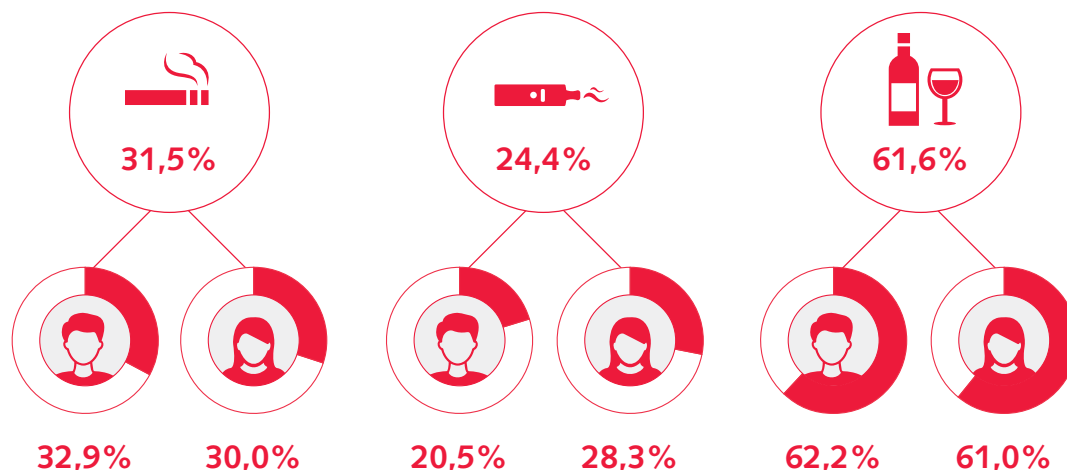
In deze factsheet presenteren we de meest recente cijfers over het gebruik van alcohol, nicotineproducten, cannabis, lachgas en andere drugs onder mbo-studenten. De cijfers zijn afkomstig uit de Mbo-Middelenmonitor die in 2023 voor de vijfde keer is uitgevoerd. De voorgaande metingen⁴⁻⁷ van deze middelenmonitor richtten zich op mbo én hbo studenten, de meting in 2023 heeft zich alleen gefocust op studenten op het mbo. Lees [hier](#) meer over de steekproef, data-verzameling en statistische analyses.

In deze rapportage kijken we naar verschillen in gebruik tussen groepen mbo-studenten, beschrijven we veranderingen in het gebruik sinds 2015 en maken we vergelijkingen met 16- en 17-jarige scholieren op het voortgezet onderwijs uit het Peilstationsonderzoek 2023.¹ Tenslotte wordt bekeken hoe mbo-studenten denken over de schadelijkheid van middelengebruik en hoe normaal zij het gebruik van middelen onder leeftijdsgenoten vinden. Deze informatie geeft concrete aanknopingspunten voor beleid.

 Inhoudsopgave

Kerncijfers

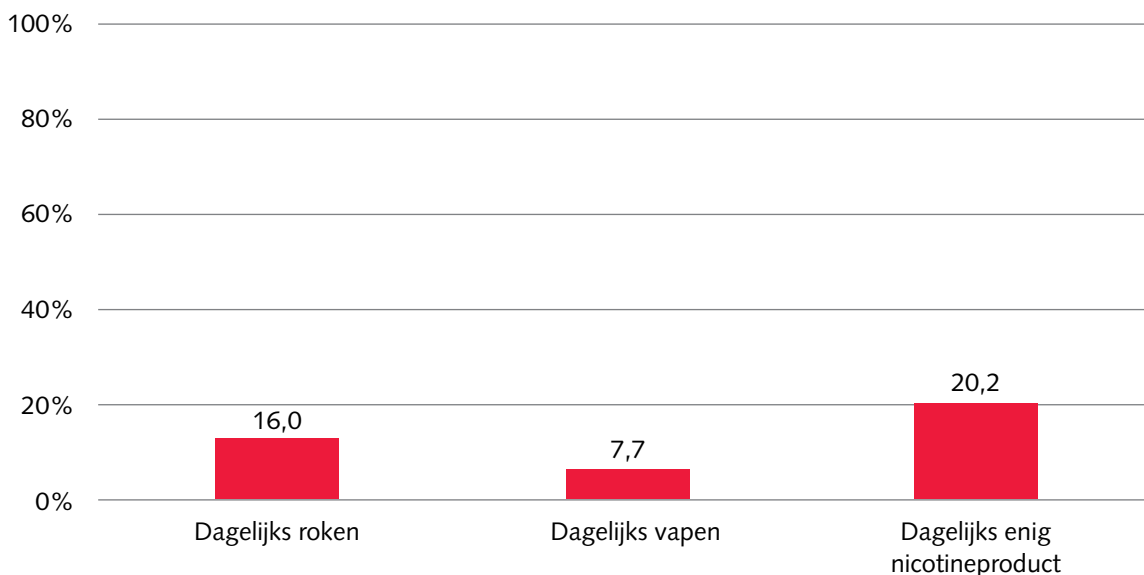
Laatste maand gebruik

Gebruik van nicotineproducten

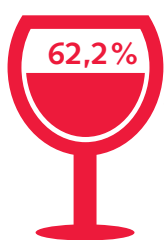
Eén op de vijf mbo-studenten gebruikt dagelijks één of meerdere nicotineproducten (sigaretten, vape, nicotinezakjes of verhitte tabak).

Alcohol

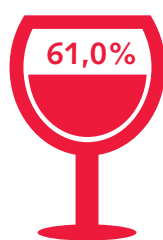

Evenveel jongens als meisjes dronken in de laatste maand (62,2% vs. 61,0%). Als ze drinken, drinken jongens vaker veel, namelijk meer dan 10 glazen op een drinkdag in het weekend.

Jongens

26,8% van de drinkende jongens drinkt veel

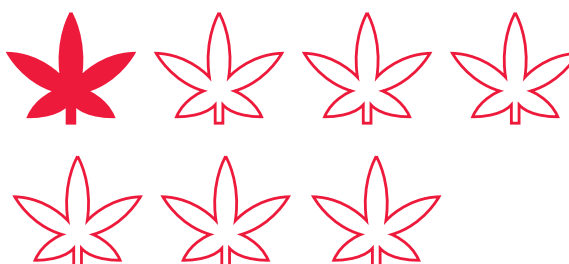
Meisjes

8,3% van de drinkende meisjes drinkt veel

Cannabis

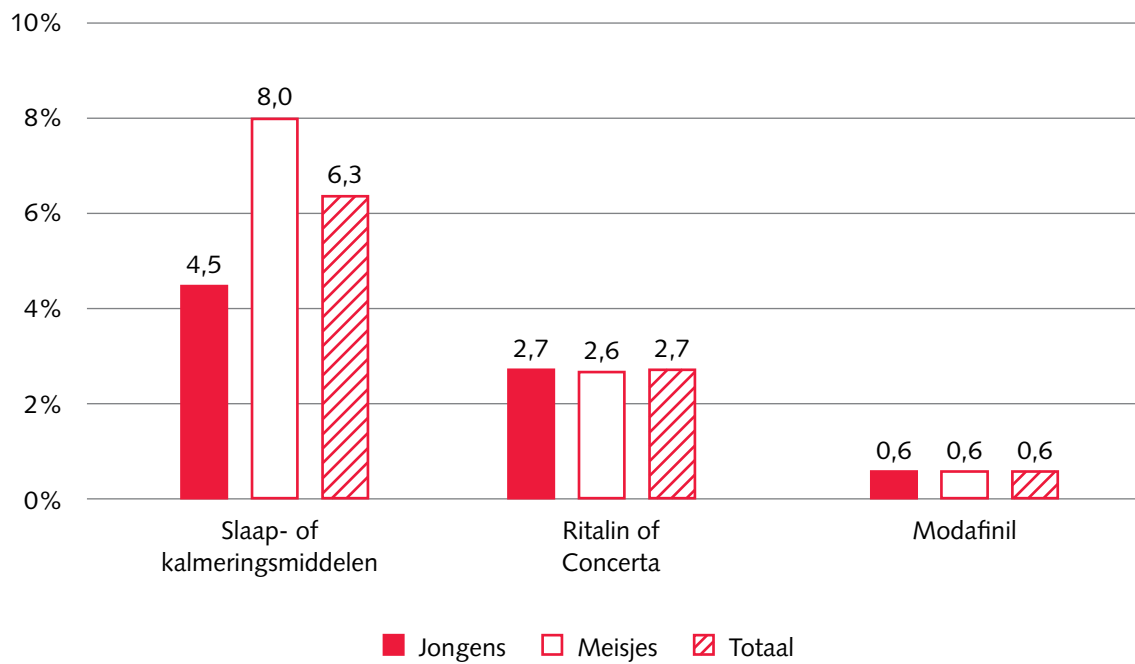
Eén op de zeven (13,8%) mbo'ers heeft in de laatste maand cannabis gebruikt. Het aantal minderjarige cannabisgebruikers dat weleens cannabis in een coffeeshop koopt is gestegen van 22,3% in 2021 naar 32,9% in 2023.

Medicijnen zonder doktersvoorschrift

2,7% van de mbo-studenten heeft in het laatste jaar Ritalin of Concerta (ADHD-medicatie) gebruikt zonder doktersvoorschrift, 0,6% gebruikte Modafinil. Slaap- of kalmeringsmiddelen werden door 6,3% van de leerlingen zonder doktersvoorschrift gebruikt, vaker door meisjes (8,0%) dan jongens (4,5%).

Samenvatting en duiding

Roken

Onder mbo-studenten wordt veel gerookt. Bijna één derde rookte in de afgelopen maand en één op de zes studenten rookt dagelijks. Het percentage mbo'ers dat dagelijks rookt neemt tussen 16- en 18-jarigen snel toe van 9,3% naar 16,2%. Onder 18-jarige mbo-studenten en 19-plussers wordt ongeveer evenveel gerookt. Daarnaast roken 16-jarige mbo'ers meer dan hun leeftijdsgenoten op het voortgezet onderwijs. Zo rookt 9,3% van de 16-jarige mbo'ers dagelijks tegenover 4,7% van de middelbare scholieren van dezelfde leeftijd. In de periode 2015-2023 nam het dagelijks roken af onder studenten van 16 t/m 18 jaar maar op de korte termijn (2021-2023) is er geen verbetering te zien in het rookgedrag van mbo-studenten.

Vapen, nicotinezakjes en verhitte tabak

Bijna een kwart van de mbo-studenten heeft in de laatste maand een vape gebruikt en 7,7% doet dit dagelijks. Er is hierin nauwelijks verschil in de leeftijdsgroepen maar meisjes vaperen vaker dan jongens. Tussen 2021 en 2023 is het aantal mbo'ers van 16 t/m 18 jaar dat ooit heeft gevaped gestegen (39,1% naar 46,9%) en nam ook het dagelijks vaperen fors toe van 1,2% naar 8,1%. Vapes worden meer gebruikt door mbo'ers dan door middelbare scholieren. Zo vapede 4,9% van de 16-jarigen op het voortgezet onderwijs tegenover 8,6% van de mbo-studenten van dezelfde leeftijd.

Uit de mbo-monitor blijkt dat één op de vijf mbo-studenten dagelijks tenminste één nicotineproduct gebruikt. Het gaat hier vooral om tabak of vapes, maar ook verhitte tabak en nicotinezakjes zijn meegenomen. Van de mbo-studenten geeft 1,2% aan dagelijks nicotinezakjes te gebruiken, voor verhitte tabak is dit 0,9%. Ook al lijkt het gebruik van deze middelen in 2023 nog relatief laag, kunnen nieuwe middelen snel opkomen. Het is dus belangrijk om het gebruik hiervan te blijven volgen.

Alcohol

Bijna twee derde van de mbo-studenten heeft in de laatste maand alcohol gedronken en 17,8% van hen zegt op een weekenddag meer dan tien glazen alcohol te drinken. Als jongeren drinken is er weinig verschil in de leeftijdsgroepen, zo komt het drinken van meer dan 10 glazen op een weekenddag ongeveer even vaak voor onder 16-jarige drinkers als onder drinkende 19-plussers. Vergelijken met hun leeftijdsgenoten op het voortgezet onderwijs drinken 16-jarige mbo'ers die in de laatste maand gedronken hebben vaker 10 of meer glazen op een weekenddag (11,1% versus 17,0% van de drinkers). Zowel op de lange (2015-2023) als op de korte termijn (2021-2023) is het alcoholgebruik onder 16- t/m 18-jarige mbo'ers nauwelijks veranderd.

Lachgas

Het gebruik van lachgas in de laatste maand door 16- t/m 18-jarige mbo-studenten is in 2023 (1,2%) lager dan in alle voorgaande jaren, de grootste daling vond plaats tussen 2019 en 2021. Ook in andere bevolkingsgroepen zoals scholieren¹, hbo- en wo-studenten³, uitgaanders¹⁰ en volwassenen¹¹ is het gebruik van lachgas gedaald. Het aantal lachgas ballonnen dat per keer wordt gebruikt is ook afgenomen tussen 2021 en 2023. Zo gaf in 2021 één op de tien laatste maand gebruikers aan slechts één ballon per keer te gebruiken, in 2023 was dit gestegen tot bijna een kwart van de laatste maand gebruikers. De daling in het lachgasgebruik wordt mogelijk verklaard door de verminderde beschikbaarheid¹² en de toegenomen kennis over schadelijkheid en gezondheidsrisico's.¹³

Cannabis

Ongeveer een kwart van de mbo-studenten heeft in het laatste jaar cannabis gebruikt en ruim één op de acht deed dat in de laatste maand. Het gebruik van cannabis in het laatste jaar lijkt te stijgen met de leeftijd, al is het gebruik onder 18-jarigen en 19-plussers ongeveer gelijk. Ook zien we dat jongens vaker cannabis gebruiken dan meisjes. Het aandeel 16- t/m 18-jarige mbo'ers dat ooit in het leven cannabis heeft gebruikt is tussen 2015 en 2023 afgenomen van 31,9% naar 25,9%. Het gebruik in de laatste maand is in deze periode niet veranderd. Op de korte termijn (2021-2023) zijn voor zowel het gebruik ooit in het leven als voor het laatste maand gebruik van cannabis geen significante veranderingen te zien.

De schadelijkheid van cannabisgebruik hangt af van de gebruikswijze. Het roken van een joint gemengd met tabak zorgt voor de meeste gezondheidsschade⁸: negen op de tien laatste maand gebruikers op het mbo gebruikt cannabis op deze manier. Verder rookt één op de vijf laatste maand gebruikers cannabis puur in een sigaret, dit is minder schadelijk dan roken met tabak. Daarnaast geeft 21,0% aan weleens cannabis te gebruiken in de vorm van snoep, eten of drank. Hoewel dit niet leidt tot klachten aan de luchtwegen, is de kans op overdosering groter dan bij andere gebruikswijzen.⁸ Ook in de algemene volwassen bevolking is het roken van cannabis met tabak de meest populaire gebruikswijze, gevolgd door puur als sigaret en in snoep, eten of drank.⁹

Overige drugs & medicijnen

Ruim één op de tien mbo-studenten geeft aan in het laatste jaar tenminste één of meerdere drugs (anders dan cannabis en lachgas) te hebben gebruikt. Van deze drugs werd XTC het vaakst gebruikt in het laatste jaar (8,7%), gevolgd door 3-MMC (4,7%) en cocaïne (4,2%). Het ooit-gebruik van 3-MMC en 4-MMC door 16- t/m 18-jarige mbo-studenten is tussen 2021 en 2023 ongeveer verdubbeld (3-MMC: 2,1% naar 4,4%; 4-MMC: 1,2% naar 2,4%). Deze sterke stijging in het gebruik van 3- en 4-MMC zien we ook onder 16- t/m 35-jarige uitgaanders¹⁰, en in 2023 was er een enorme toename in het aantal ingeleverde 3-MMC samples bij drugstestlocaties.¹⁴ Er is steeds meer bekend over de werking en gezondheidsrisico's van 3- en 4-MMC. Zo kan het gebruik van deze middelen gepaard gaan met hartkloppingen, angstklachten, slapeloosheid en een groot risico op verslaving.¹⁵ Toekomstig onderzoek moet echter uitwijzen wat de mogelijke lange termijn gezondheidseffecten zijn. Het is daarom belangrijk om deze drugs en de opkomst van andere Nieuwe Psychoactieve Stoffen (NPS) te blijven monitoren.

Van de mbo'ers geeft 6,3% aan in het laatste jaar slaap- of kalmeringsmiddelen (Benzodiazepines) zonder doktersvoorschrift te hebben gebruikt, 2,7% gebruikte in het laatste jaar Ritalin of Concerta (ADHD-medicatie) en minder dan 1% Modafinil. Het gebruik van slaap- of kalmeringsmiddelen in het laatste jaar is bijna twee keer zo hoog is onder meisjes (8,0%) als onder jongens (4,5%). Dit is in lijn met gegevens uit de volwassen bevolking waaruit ook blijkt dat het gebruik van deze middelen (met of zonder recept) hoger is onder vrouwen.¹⁶ Onderzoek onder studenten op hbo en universiteit liet zien dat ongeveer 3% van deze studenten in het laatste jaar slaap- of kalmeringsmiddelen zonder doktersvoorschrift heeft gebruikt, maar dit betreft een oudere groep studenten.³ Het relatief hoge gebruik van deze middelen onder mbo-studenten is dus opvallend en reden om te blijven volgen. Een kanttekening bij het hoge gebruik onder mbo-studenten is dat er bij de vraagstelling voorbeelden werden genoemd zoals oxazepam en temazepam maar het niet zeker is of het gebruik van, bij de drogist verkrijgbare, middelen zoals valeriana en melatonine door studenten ook is meegerekend bij het beantwoorden van de vraag.

Waar kopen mbo-studenten alcohol, tabak en cannabis?

Aan mbo-studenten die in de laatste maand tabak, alcohol, of cannabis hebben gebruikt is gevraagd waar ze het desbetreffende middel gekocht hebben. Het is niet toegestaan om alcohol, tabak of cannabis te verkopen aan minderjarigen. Toch zegt de helft van de rokende 16- en 17-jarigen weleens zelf tabak te kopen. Ook bijna de helft van de drinkende minderjarigen koopt weleens zelf alcohol. Onder minderjarige cannabisgebruikers zegt bijna driekwart weleens cannabis te kopen. Dit is een stijging ten opzichte van 2021, toen minder mbo-studenten aangaven zelf weleens tabak (42%), alcohol (38%) of cannabis (60%) te kopen. We kunnen niet uitsluiten dat jongeren de middelen niet echt zelf kopen maar laten kopen in hun aanwezigheid, de percentages kunnen dus een overschatting zijn van de werkelijkheid. De vraagstelling is echter hetzelfde als in de vorige meting (2021) dus ten opzichte van 2021 lijkt er wel degelijk sprake van een stijging.

Uit een nalevingsonderzoek van 2022 (onderzocht met zogenaamde mystery guests) blijkt dat in de periode 2020-2022 de naleving van alcohol – en tabaksverkoop voor bijna alle verkoopkanalen is verbeterd.¹⁷ Het huidige onderzoek geeft echter aan dat jongeren kennelijk nog regelmatig zelf alcohol en tabak kunnen kopen. Het is opvallend dat er voor sommige locaties grote verschillen zijn tussen meer- en minderjarigen. Dit zijn de locaties waar de naleving aardig op orde is (bijvoorbeeld de supermarkt en de slijterijen). Bij locaties waarbij de naleving minder goed is geregeld is dit verschil minder groot of zelfs omgekeerd. Kennelijk zijn deze locaties (bijvoorbeeld de benzinepomp of een dealer) minder in trek bij studenten van 18 jaar en ouder dan bij jongere studenten. Naleving heeft dus wel degelijk zin maar voor al deze locaties geldt dat er nog ruimte is voor verbetering. Het verbod op verkoop van tabak in supermarkten (2024) en op langere termijn (2030) in tankstations zal voor tabak zeker een extra drempel opwerpen maar voor alcohol zijn dit soort maatregelen nog minder in voorbereiding.

Coffeeshops lopen risico op een tijdelijke sluiting en andere maatregelen als een overtreding van de leeftijdsgrens wordt vastgesteld door de politie. Opvallend genoeg zegt een kwart (26,9%) van de 16-jarige en 36,7% van de 17-jarige mbo-studenten weleens cannabis te kopen in een coffeeshop. Er werd bij cannabis niet expliciet gevraagd waar studenten zelf cannabis kopen. Het is dus mogelijk dat studenten cannabis door (oudere) vrienden laten kopen in de coffeeshop.

Tenslotte geven 16- en 17-jarige mbo'ers aan relatief vaak cannabis te kopen via whatsapp of andere sociale media. Het rapport Drugs Online¹⁸ liet zien dat jongeren vooral online drugs kopen via platformen zoals Whatsapp of Telegram. Het is via deze platforms eenvoudig om aanbod- en bestellijsten te delen en in contact te komen met mensen die drugs verkopen. Sociale mediakanalen zoals Snapchat, Instagram en Facebook werden in het rapport minder vaak genoemd, al gaf in het huidige onderzoek 14,0% van de 16-jarigen en 18,0% van de 17-jarige laatste maand gebruikers aan weleens cannabis te kopen via sociale media. Het is van belang om deze nieuwe online verkoopkanalen goed te monitoren en waar mogelijk in te zetten op online drugspreventie op sociale media.¹⁹

Preventiedoelen en activiteiten op het mbo

In het Nationaal preventieakkoord (NPA)²⁰ zijn doelen gesteld ten aanzien van het gebruik van tabak en alcohol in 2040. Voor tabak is het doel dat in 2040 minder dan 5% van de volwassenen rookt en geen enkele jongere; een zogenaamde rookvrije generatie. Voor alcoholgebruik is het doel voor 2040 dat minder dan 15 procent van jongeren in de afgelopen maand gedronken heeft en dat minder dan 5% van de volwassenen overmatig drinkt. De resultaten van dit onderzoek laten zien dat deze doelen voor deze groep jongeren en jongvolwassenen voor roken en alcohol nog ver weg liggen. Het is de vraag of de recente maatregelen van het NPA (zoals accijnsverhoging en het beperken van het aantal verkooppunten voor tabaksproducten) in de komende jaren voldoende effect zullen hebben.²¹

Het NPA stelt dat een rook- en tabakvrije omgeving betekent dat kinderen en jongeren ook niet in aanraking komen met vapes en andere "nieuwe" tabak- en nicotineproducten. Jongeren kunnen door het gebruik van deze middelen verslaafd raken aan nicotine en worden blootgesteld aan schadelijke stoffen.¹⁹ De opkomst van het gebruik van vapes door jongeren is daarom zorgelijk. De laatste jaren is de kennis over de gezondheidsschade toegenomen. Daarom is er de een groeiende aandacht voor het ontmoedigen van vaperen onder jongeren (o.a. de landelijke actie Artsen slaan alarm). Vaperen is onderdeel geworden van preventieprogramma's en er wordt via wetgeving geprobeerd om het gebruik van vapes terug te dringen. Zo is er een online verkoopverbod²² van

tabaksproducten en is het aantal verkooppunten van vapes in het algemeen minder geworden.²³ Daarnaast is er sinds januari 2024 een verbod op smaaktoevoeging aan vapes.²⁴ Het zal de komende jaren moeten blijken of deze maatregelen voldoende zijn om de populariteit van vapes onder jongeren te verminderen.

Naast landelijke maatregelen, worden aan mbo-studenten preventieprogramma's aangeboden die speciaal op de doelgroep zijn gericht. Zo is het programma Helder op School uitgebreid met modules voor het mbo. Ook in het signaleringsprogramma Test Je Leefstijl is er uitgebreid aandacht voor middelengebruik op het mbo. Studenten krijgen daarin na het invullen van een vragenlijst, bij gebruik van een middel direct feedback over de risico's hiervan. De cijfers van deze factsheet bieden aanknopingspunten voor deze programma's, voor nieuwe thema's en speerpunten, zoals het gebruik van nieuwe psychoactieve drugs en het kopen of laten kopen van tabak, alcohol en cannabis.

Roken

Meer dan de helft van de mbo-studenten heeft ooit sigaretten gerookt (50,5%), bijna één derde (31,5%) rookte in de laatste maand en één op de zes (16,0%) rookt dagelijks. Jongens (18,2%) roken vaker dagelijks dan meisjes (13,6%). Roken in de laatste maand of ooit in het leven verschilt nauwelijks tussen jongens en meisjes (figuur 1, tabel 10).

Het percentage mbo-studenten dat ooit heeft gerookt en dagelijks rookt is lager onder 16-jarigen dan onder studenten van 18 jaar en ouder. Als voorbeeld, bijna één op de tien (9,3%) 16-jarige mbo'ers rookt dagelijks, onder 18-jarigen is dit 16,2% (figuur 1, tabel 11). Onder mbo-studenten van 19 jaar en ouder wordt niet meer gerookt dan onder 18-jarigen.

Studenten die de laatste maand hebben gerookt (n = 1362) roken gemiddeld 5,5 sigaretten per dag. Jongens roken gemiddeld meer sigaretten per dag (6,5 sigaretten) dan meisjes (4,3 sigaretten).

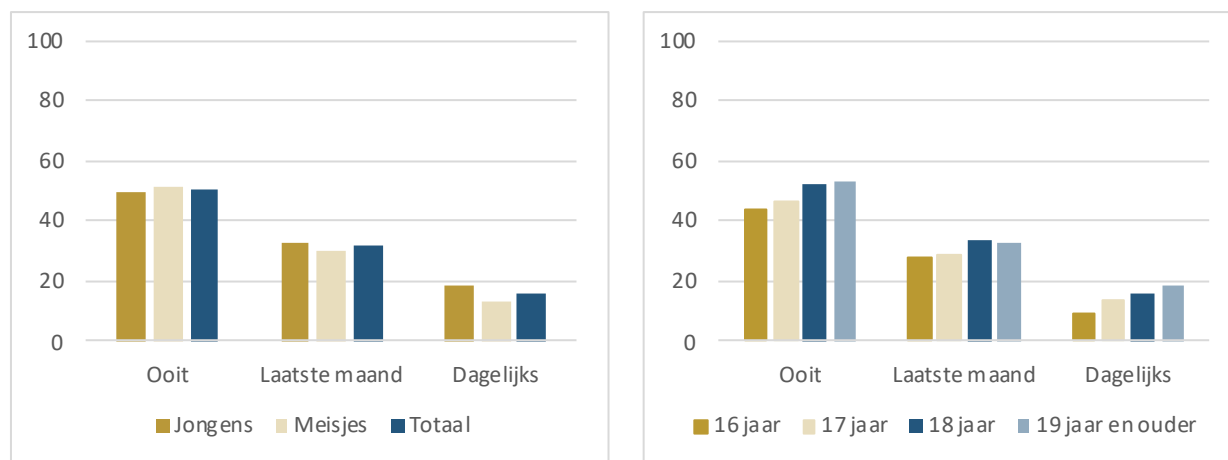
16-jarige rokers roken het minst aantal sigaretten (3,7 sigaretten) en 19-plussers het meest (6,3 sigaretten).

Trends in roken*

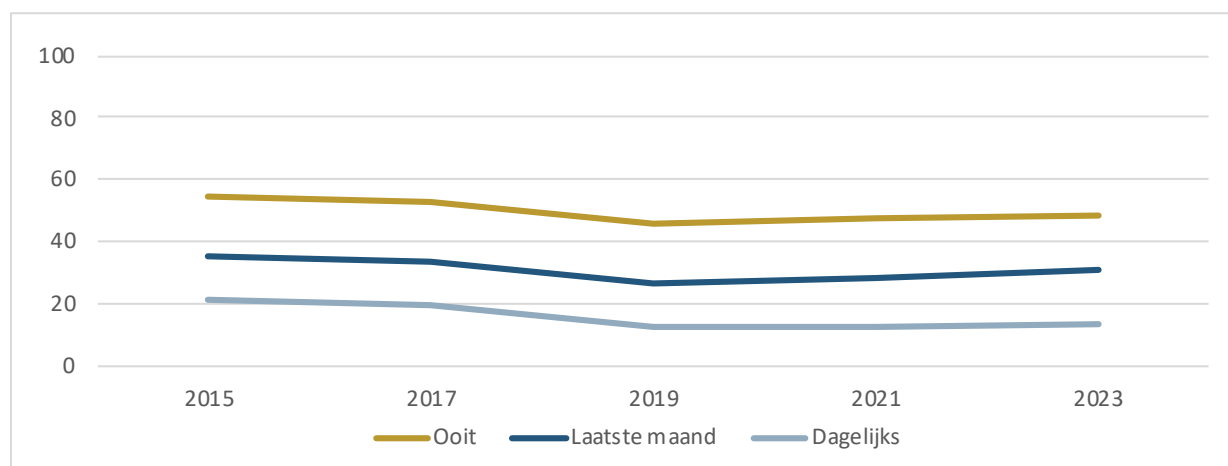
Tussen 2015 en 2023 is het percentage 16- t/m 18-jarige mbo-studenten dat ooit of in de laatste maand sigaretten heeft gerookt niet veel veranderd. Het aantal studenten dat dagelijks rookt is in deze periode afgenomen van 21,5% in 2015 tot 13,5% in 2023. Tussen 2021 en 2023 zien we geen opvallende verschillen in het gebruik van tabak onder 16- tot en met 18-jarige mbo'ers (figuur 2 en tabel 12).

Wanneer we kijken naar trend in de verschillende leeftijden, zien we dat er in de periode 2015-2023 alleen onder de 17-jarigen mbo-studenten (2015: 20,3%; 2023: 13,8%) een daling was in dagelijks roken. Tussen 2021 en 2023 is roken voor de afzonderlijke leeftijden (16, 17, 18 jaar) niet significant veranderd.

Figuur 1. Roken naar geslacht en leeftijd (% , 16 jaar en ouder)

Figuur 2. Trends in roken onder mbo-studenten (% , 16 t/m 18 jaar)

* Trendgegevens zijn berekend voor 16- t/m 18-jarigen en wijken daarom af van eerder genoemde kerncijfers.

Kopen van sigaretten

In elke meting is gevraagd aan studenten die in de laatste maand hebben gerookt waar zij hun sigaretten zelf kopen. Het is sinds 2014 niet toegestaan om sigaretten te verkopen aan jongeren onder de 18 jaar. Toch zegt 55,3% van de 16-jarige en 55,4% van de 17-jarige mbo-studenten die in de laatste maand hebben gerookt dat weleens te doen (tabel 1). Dit is een stijging ten opzichte van 2021 toen 38,0% van de 16-jarigen en 44,1% van de 17-jarigen aangaf weleens zelf sigaretten te kopen.

Onder minderjarige (16 en 17 jaar) mbo'ers wordt de supermarkt, benzinepomp en snackbar het vaakst genoemd als een plek waar sigaretten worden gekocht. Studenten van 18 jaar en ouder kopen ook het vaakst sigaretten bij de supermarkt, gevolgd door een tabakswinkel en de snackbar.

Stoppen met roken

In dit onderzoek is gevraagd of rokende studenten in het laatste jaar een stoppoging hebben ondernomen en deze stoppoging 24 uur of langer hebben volgehouden. Is dit het geval, dan noemen we dit een serieuze stoppoging. Van de huidige rokers (tenminste één per week roken, n = 966) heeft de helft (50,3%) weleens een stoppoging ondernomen, onder de dagelijkse rokers (n = 646) was dit 48,7%. Onder de dagelijkse rokers geeft bijna negen op de tien (88,1%) aan dat zij de stoppoging 24 uur of langer hebben volgehouden. Dit betekent dat in totaal 42,9% van alle dagelijkse rokers een serieuze stoppoging heeft ondernomen.

Aan zowel de huidige als ex-rokers (n=995) is gevraagd hoe ze zijn gestopt of hebben geprobeerd te stoppen. Daaruit blijkt dat één op de zeven (ex-)rokers (14,1%) hulpmiddelen gebruikte bij het stoppen. Dat is gestegen vergeleken met 2021 (7,3%). Mbo'ers die dagelijks roken (19,0%) gebruiken vaker hulpmiddelen dan studenten die niet dagelijks roken (11,8%).

Bijna twee derde (61,1%) van de mbo-studenten die zegt een hulpmiddel te hebben gebruikt bij het stoppen met roken (n = 131) noemt de vape/e-sigaret als hun hulpmiddel. Bijna een kwart (23,0%) zegt nicotinevervangers te hebben gebruikt, gevolgd door een folder/website (10,3%), een app/online hulp (7,4%) of professionele hulp (5,8%).

Tabel 1. Studenten op het mbo die de laatste maand gerookt hebben (n=1362): Locaties waar meestal zelf tabak gekocht wordt, naar leeftijd (% , meerdere antwoorden mogelijk)

	16 jaar	17 jaar	18 jaar	19 jaar en ouder
Koopt weleens zelf sigaretten	55,3	55,4	81,7	89,0
Waar gekocht:				
Tabakswinkel	11,8	15,9	27,5	33,4
Supermarkt	23,2	25,7	61,8	70,6
Tijdschriftenwinkel	2,4	2,8	3,1	5,5
Uit een automaat in café/discotheek of snackbar	2,8	2,6	2,2	5,6
Café/discotheek, aan de bar	5,6	3,4	3,0	5,3
Snackbar aan de toonbank	15,7	15,3	24,4	33,9
Online, via internet	1,3	1,3	0,3	2,6
Benzinepomp	20,7	16,8	4,7	3,5
Ergens anders	0,3	0,5	1,4	0,9

Vapen

Bijna de helft (46,5%) van de studenten op het mbo heeft in 2023 ooit een vape (elektronische sigaret) gebruikt, een kwart (24,4%) deed dat in de laatste maand en 7,7% van de studenten vapet dagelijks. Meisjes vapen vaker dan jongens, dit geldt voor zowel dagelijks vaperen als het ooit- of laatste maand gebruik (figuur 3, tabel 10). Als voorbeeld, bijna drie op de tien (28,3%) meisjes op het mbo heeft in de laatste maand een vape gebruikt onder jongens is dit twee op de tien (20,5%).

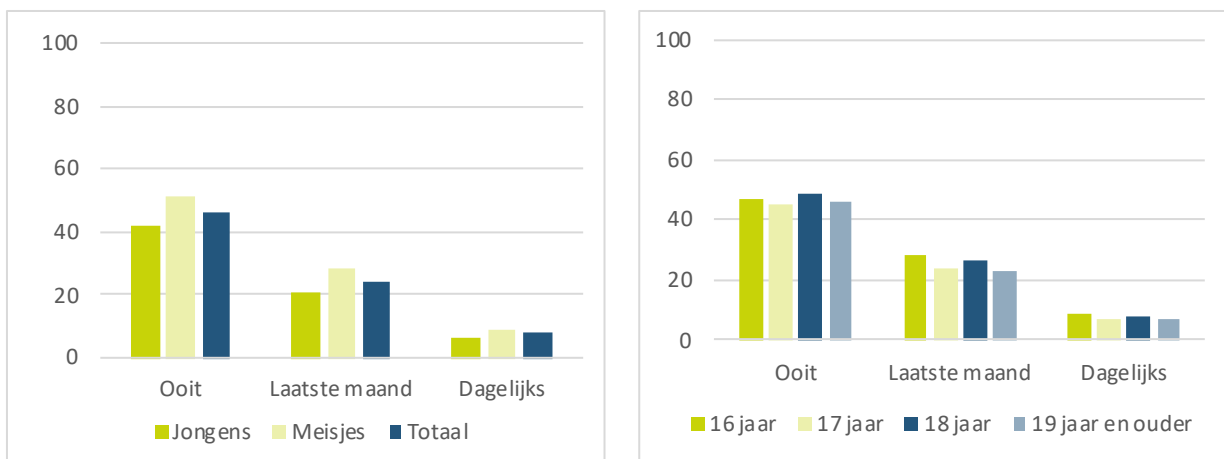
Voor het gebruik van een vape ooit in het leven, in de laatste maand of dagelijks vaperen zijn geen duidelijke verschillen naar leeftijd te zien (figuur 3, tabel 11).

Trends in vaperen^{*A}

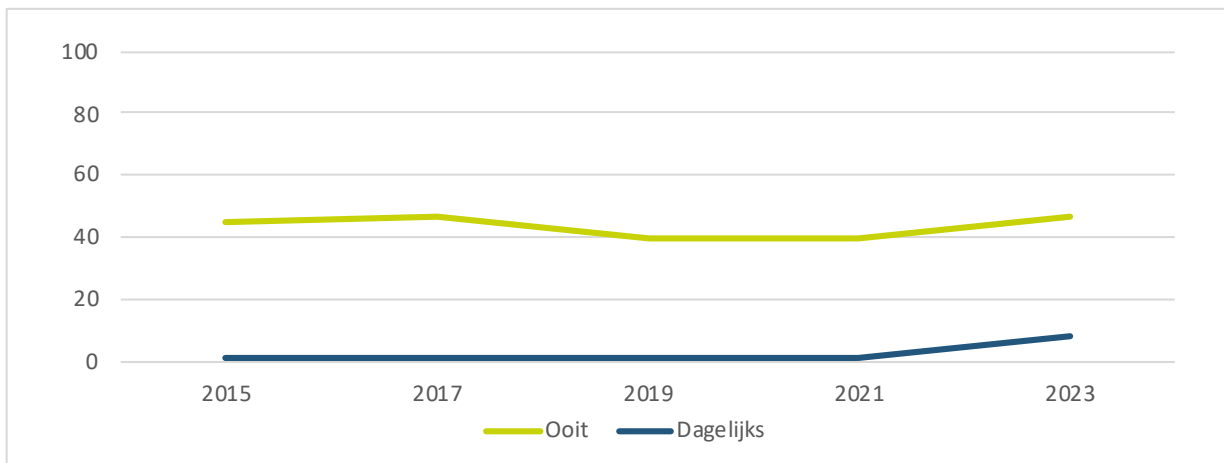
Het percentage 16- t/m 18-jarige mbo-studenten dat ooit in het leven een vape heeft gebruikt is in de periode 2015-2023 ongeveer gelijk gebleven (figuur 4, tabel 12). Het aantal mbo-studenten dat dagelijks een vape gebruikt is tussen 2015 en 2023 gestegen van 0,5% naar 8,1%. Er zijn geen opvallende verschillen tussen de totale trend en de trends voor 16-, 17- en 18-jarigen afzonderlijk.

Tussen 2021 en 2023 is het aantal mbo'ers dat ooit heeft gevaperd gestegen van 39,1% naar 46,9%, maar onder de 17-jarigen was deze stijging niet significant. In deze periode is ook het percentage 16- tot en met 18-jarige mbo-studenten dat dagelijks vapet gestegen van 1,2% naar 8,1%, deze stijging is ook te zien voor de afzonderlijke leeftijden (16, 17, 18 jaar).

Figuur 3. Gebruik van de vape/e-sigaret naar geslacht en leeftijd (% , 16 jaar en ouder)

Figuur 4. Trends in vaperen onder mbo-studenten (% , 16 t/m 18 jaar)^a

^a Het gebruik van een vape in de laatste maand is voor het eerst uitgevraagd in 2023.

* Trendgegevens zijn berekend voor 16- t/m 18-jarigen en wijken daarom af van eerder genoemde kerncijfers.

^A Vaperen is de laatste vijf jaar in verschillende bevolkingsgroepen populairder geworden. Daarom is het relevanter om de trend in dagelijks vaperen te onderzoeken. Dagelijks vaperen is echter sinds het begin van de mbo-monitor niet altijd op dezelfde manier uitgevraagd. De trend in dagelijks vaperen moet dan ook voorzichtig geïnterpreteerd worden.

Nicotinezakjes en verhitte tabak

Nicotinezakjes^B zijn door 11,6% van de mbo-studenten weleens gebruikt en 1,2% gebruikt deze zakjes dagelijks. Het gebruik van nicotinezakjes ooit in het leven is twee keer zo hoog onder jongens (15,2%) als onder meisjes (7,7%). Ook het dagelijks gebruik van nicotinezakjes is hoger onder jongens (1,9%) dan meisjes (0,5%). Er zijn geen opvallende verschillen te zien in het gebruik van nicotinezakjes tussen de verschillende leeftijdsgroepen (tabel 10 en 11).

Verhitte tabak^C is door 7,7% van de mbo-studenten weleens gebruikt en 0,9% gebruikt het dagelijks. Er zijn geen opvallende verschillen tussen jongens en meisjes of de verschillende leeftijden in het gebruik van verhitte tabak (tabel 10 en 11).

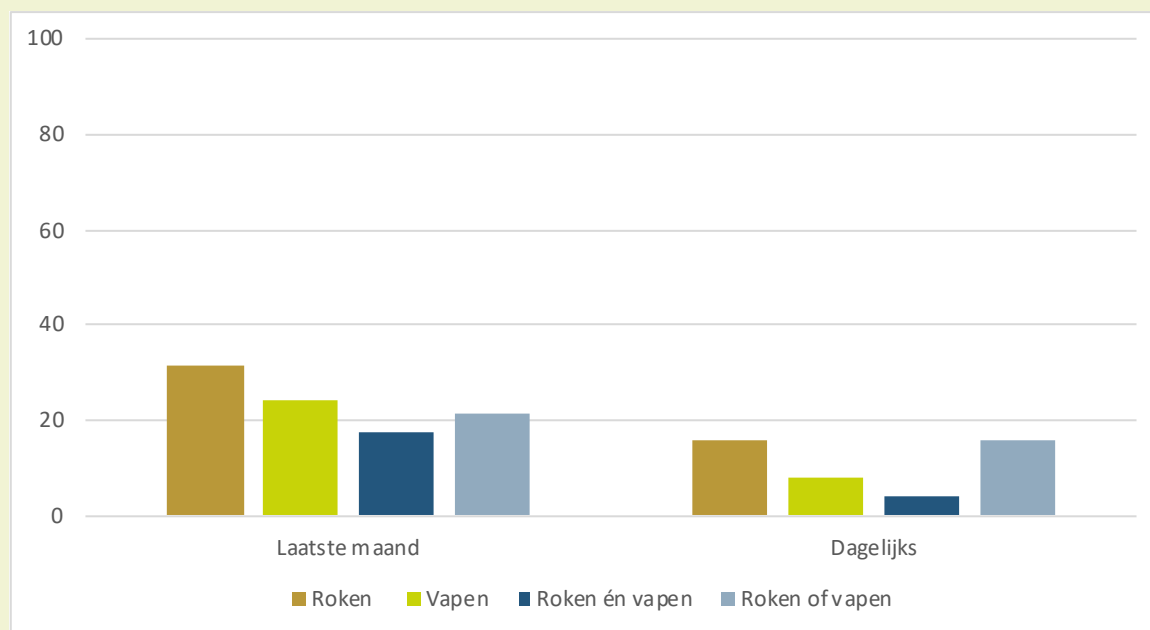
Gebruik van enig nicotineproduct

Ruim één op de vijf (21,6%) studenten op het mbo geeft aan in de laatste maand sigaretten te hebben gerookt of gevapet en 17,2% heeft dit beide gedaan. Ook geeft meer dan één op de zes (16,0%) mbo'ers aan dagelijks te roken of te vaperen en doet 3,9% dit dagelijks beide.

Van de studenten die dagelijks roken, gebruikt meer dan de helft (50,1%) ook dagelijks een vape/e-sigaret. Andersom zien we dat van de mbo-studenten die dagelijks vaperen, bijna een kwart (24,3%) ook dagelijks rookt. Een aanzienlijk deel van de mbo'ers gebruikt dus meerdere nicotineproducten.

In totaal, heeft bijna zes op de tien (58,0%) mbo-studenten tenminste ooit één nicotineproduct gebruikt (sigaretten, vape/e-sigaret, verhitte tabak of nicotinezakjes). Eén op de vijf (20,2%) gebruikt dagelijks tenminste één van deze nicotineproducten.

Figuur 5. Roken en/of vaperen onder mbo-studenten (% , 16 jaar en ouder)

^B Nicotinezakjes bevatten een poeder, nicotine in verschillende hoeveelheden en een toegevoegde smaak. Het zakje is doorlaatbaar voor speeksel en opgeloste stoffen. Het wordt bij gebruik tussen wang en tandvlees geplaatst. In Nederland worden nicotinezakjes ook vaak "snus" genoemd. Dit is onterecht omdat nicotinezakjes i.t.t. snus geen tabak bevatten en het dus een ander product betreft.

^C Verhitte tabak is een product dat enkele jaren geleden op de markt is gebracht en waarvan het gebruik in de bevolking zeer laag is. Verhitte tabak wordt niet verbrand zoals bij sigaretten, maar verhit door middel van een kleine elektronische warmtestaaf of via inductie.

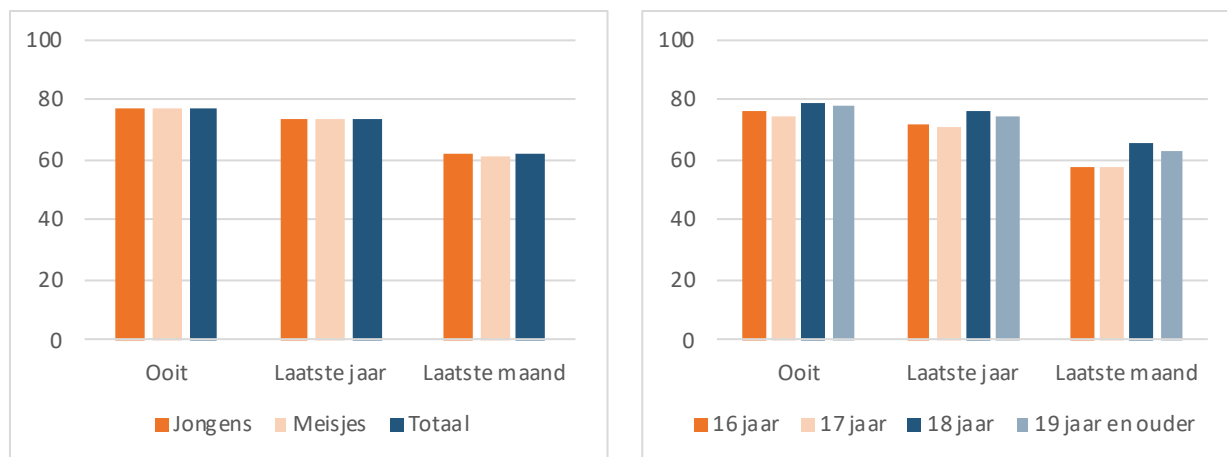
Alcohol

Bijna acht op de tien studenten (77,3%) op het mbo heeft weleens alcohol gedronken. Ongeveer driekwart heeft dit in het laatste jaar gedaan (73,5%) en 61,6% heeft in de laatste maand nog gedronken. Van de studenten die de laatste maand alcohol hebben gedronken (n= 2699) zegt 17,8% op een 'drinkdag' in het weekend meestal meer dan tien glazen alcohol te drinken.

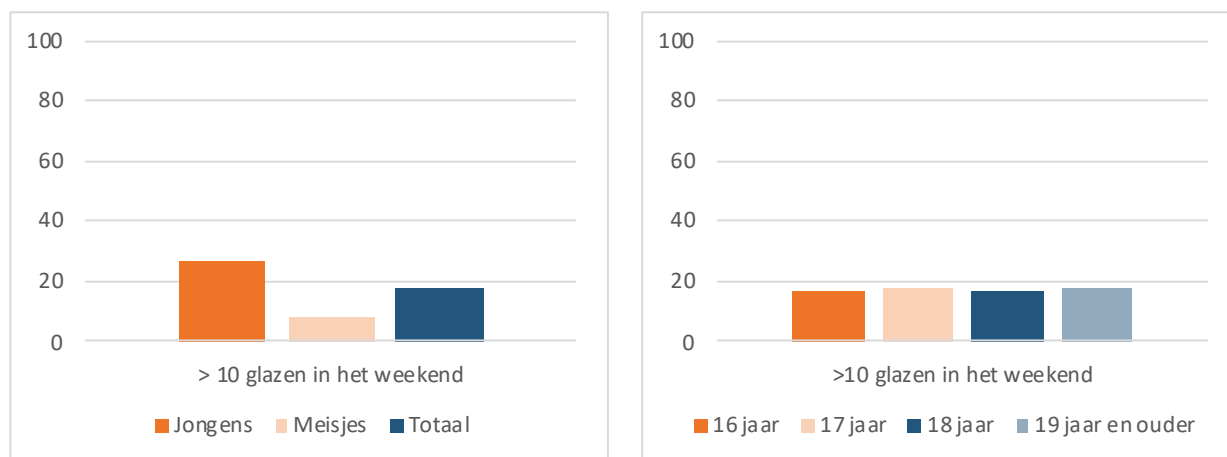
Er zijn geen verschillen tussen meisjes en jongens wat betreft het percentage dat ooit, in het laatste jaar of in de laatste maand alcohol heeft gedronken (figuur 6 en tabel 10). Wel drinken jongens die in de laatste maand gedronken hebben, veel vaker meer dan 10 glazen op een 'drinkdag' in het weekend dan meisjes (26,8% tegenover 8,3%).

Er is geen duidelijke toename van alcoholgebruik met de stijgen van de leeftijd (figuur 6). Tussen 17 en 18 jaar lijkt er wel een toename zichtbaar, maar deze toename is alleen significant voor het laatste maand gebruik. Zo geeft 57,5% van de 17-jarigen aan in de laatste maand alcohol te hebben gedronken en dit is beduidend hoger onder de 18-jarigen (65,2%). Tussen 16- en 17-jarige mbo-studenten en 18-jarigen en 19-plussers zijn geen duidelijke verschillen zichtbaar (tabel 11). Opvallend is dat onder de drinkers van verschillende leeftijden er nauwelijks verschil is in het drinken van meer dan 10 glazen op een weekenddag (17-18%).

Figuur 6. Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd (% , 16 jaar en ouder)

Figuur 7. Meer dan tien glazen op een weekenddag gedronken (onder de laatste maand gebruikers, n = 2699) naar geslacht en leeftijd (% , 16 jaar en ouder)

Trends in alcoholgebruik*

In periode 2015-2023 is het percentage mbo-studenten van 16 tot en met 18 jaar dat ooit of in de laatste maand alcohol heeft gedronken vrijwel gelijk gebleven (figuur 8, tabel 12). Dit geldt zowel voor het totaal als voor de afzonderlijke leeftijden (16, 17, 18 jaar).

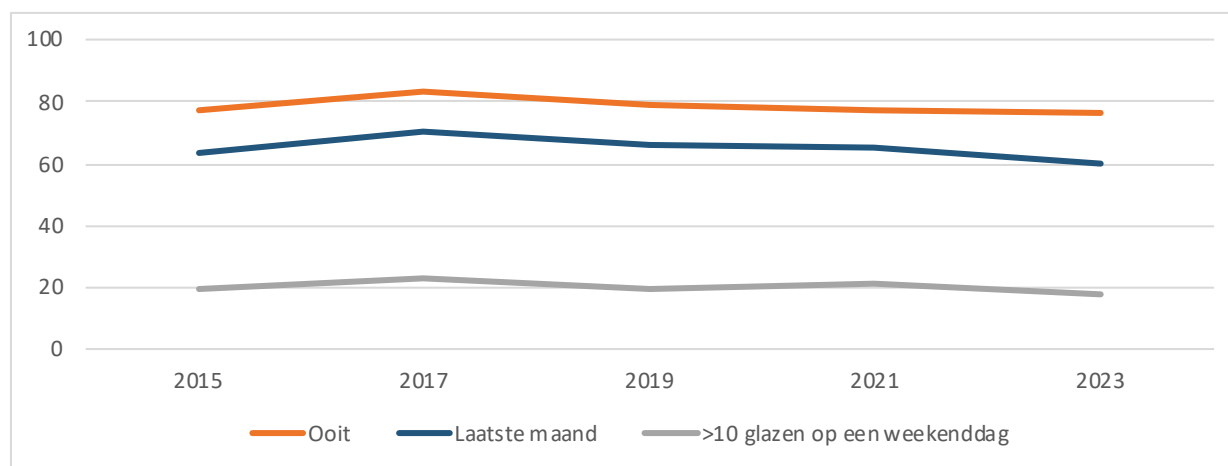
Tussen 2021 en 2023 zijn er geen opvallende verschillen in het percentage studenten dat ooit in het leven alcohol heeft gedronken. Het laatste maand gebruik van alcohol lijkt iets te zijn gedaald tussen 2021 (65,4%) en 2023 (60,3%) maar deze daling is niet significant. Ook voor 16-, 17- en 18-jarigen afzonderlijk zijn er geen grote verschillen in het alcoholgebruik tussen 2021 en 2023.

Onder de drinkers (gedronken in de laatste maand) is het percentage studenten dat zegt op een 'drinkdag' in het weekend meestal meer dan tien glazen alcohol te drinken, tussen 2015 en 2021 redelijk stabiel gebleven. Ook tussen 2021 en 2023 is het aantal mbo'ers dat meer dan 10 glazen drinkt op een drinkdag in het weekend onveranderd. Er zijn geen opvallende verschillen tussen deze totale trend en de trend voor de afzonderlijke leeftijden.

Kopen van alcohol

Alcohol mag niet verkocht worden aan minderjarigen, toch zegt bijna de helft (48,0%) van de 16-jarigen en 45,8% van de 17-jarige drinkende studenten weleens zelf alcohol te kopen (tabel 2). Voor de 16-jarige mbo-studenten is dit een stijging ten opzichte van 2021 toen bijna één derde (32,2%) van 16-jarigen aangaf weleens zelf alcohol te kopen. Het percentage 17-jarige studenten dat weleens alcohol koopt is ook gestegen ten opzichte van 2021 (van 41,0% naar 45,8%) maar deze stijging is niet significant. Voor alle leeftijden is in 2023 de supermarkt een relatief veel genoemde locatie voor het kopen van alcohol door mbo-studenten. Daarnaast worden café/bar en discotheek/club vaak als locatie genoemd. De 18-jarigen en 19-plussers geven ook aan dat ze alcohol in de slijterij kopen. Daarentegen geven minderjarige studenten (16 en 17 jaar) relatief vaak aan alcohol te kopen in een hok, schuur of keet of op een andere niet genoemde locatie. Er is een opvallend verschil tussen het percentage minderjarige studenten (16 en 17 jaar) en 18-plussers die aangeven zelf alcohol te kopen bij supermarkten, slijterijen of uitgaansgelegenheden. Bij de andere locaties waar alcohol wordt gekocht zijn deze verschillen veel minder duidelijk zichtbaar.

Figuur 8. Trends in alcoholgebruik onder mbo-studenten (% , 16 t/m 18 jaar) ^{a,b}

^a Er zijn geen trendgegevens beschikbaar van het laatste jaar gebruik van alcohol aangezien dit voor het eerst is uitgevraagd in 2023.

^b >10 glazen op een weekenddag is weergegeven onder de laatste maand gebruikers.

* Trendgegevens zijn berekend voor 16- t/m 18-jarigen en wijken daarom af van eerder genoemde kerncijfers.

Tabel 2. Mbo-studenten die alcohol drinken (laatste maand gedronken, n = 2699): Locaties waar meestal zelf alcohol gekocht wordt, naar leeftijd (% , meerdere antwoorden mogelijk)

	16 jaar	17 jaar	18 jaar	19 jaar en ouder
Koopt weleens zelf alcohol	48,0	45,8	91,5	93,1
<i>Waar gekocht:</i>				
Supermarkt	14,5	16,8	70,5	72,5
Slijterij	5,7	8,4	44,3	51,5
Café of bar	14,7	16,5	38,5	43,5
Discotheek of club	13,7	14,7	35,3	39,4
Sportkantine	6,7	8,2	14,6	16,1
Snackbar	2,2	2,6	4,6	3,3
Op het station (Kiosk of ToGo)	0,2	0,7	2,3	1,8
Hok, keet of schuur	12,9	9,0	9,5	10,7
Bezorgservice	1,0	1,4	1,2	2,5
Internet, online	0,7	0,9	1,3	2,6
Via een dealer	6,9	4,4	1,1	0,5
Ergens anders	12,5	9,6	2,7	2,3

Cannabis

Drie op de tien (30,9%) mbo-studenten heeft ooit cannabis gebruikt, bijna een kwart (23,2%) deed dat in het laatste jaar en ruim één op de acht (13,8%) in de laatste maand. Meer jongens dan meisjes hebben cannabis gebruikt, dit geldt voor zowel het ooit-gebruik als het gebruik in het laatste jaar en de laatste maand (figuur 9 en tabel 10).

Het gebruik van cannabis ooit in het leven lijkt te stijgen met de leeftijd, al is het verschil tussen 18-jarigen en 19-plussers niet significant (figuur 9 en tabel 11). Ook het percentage mbo'ers dat in het laatste jaar cannabis heeft gebruikt neemt geleidelijk toe tussen 16 (16,7%) en 18 jaar (26,6) waarna het ongeveer gelijk blijft onder de 19-plussers (24,6%). Er zijn geen grote verschillen in het laatste maand gebruik van cannabis naar leeftijd.

Studenten op het mbo die in de laatste maand cannabis hebben gebruikt (n = 599), roken gemiddeld 1,7 joints per keer. Jongens (1,8 joints) roken gemiddeld meer joints per keer dan meisjes (1,4 joints). Voor de afzonderlijke leeftijden waren geen

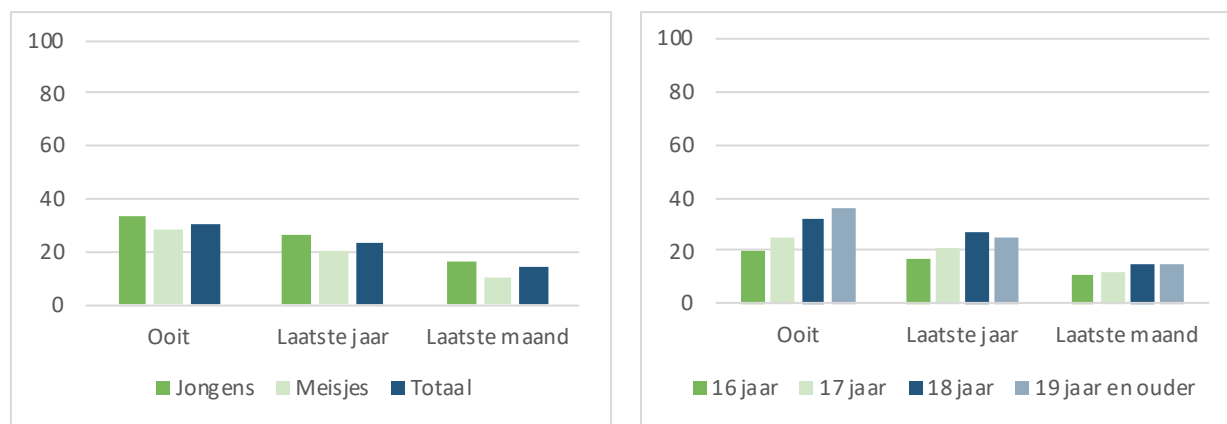
opvallende verschillen in het aantal joints. Bijna twee op de vijf (37,8%) laatste maand gebruikers gebruikte weleens cannabis tijdens schooltijd (in de pauze of tussenuur). Dit werd even vaak gedaan door jongens en meisjes en verschilde niet tussen de leeftijdsgroepen.

Trends in het gebruik van cannabis*

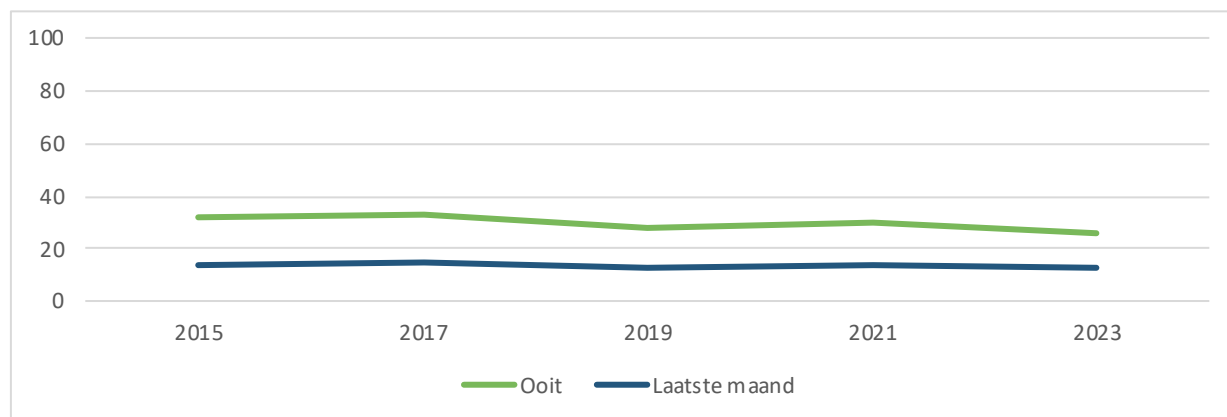
Het ooit gebruik van cannabis onder 16- tot en met 18-jarige mbo-studenten is sinds 2015 gedaald van 31,9% naar 25,9% in 2023. Het gebruik in de laatste maand is sinds 2015 onveranderd en schommelt rond de 13% (figuur 10 en tabel 12). De trends voor 16-, 17- en 18-jarigen apart laten vergelijkbare verschillen zien tussen 2015 en 2023 maar deze zijn niet significant.

Tussen 2021 en 2023 lijkt het gebruik van cannabis ooit in het leven te zijn afgenomen (van 30,4% naar 25,9%) maar deze daling is niet significant. Het laatste maand gebruik is in deze periode onveranderd. Er zijn geen grote verschillen tussen de totale trend en de trends voor leeftijden afzonderlijk.

Figuur 9. Cannabisgebruik naar geslacht en leeftijd (% , 16 jaar en ouder)

Figuur 10. Trends in gebruik van cannabis onder mbo-studenten (% , 16 t/m 18 jaar)

* Trendgegevens zijn berekend voor 16- t/m 18-jarigen en wijken daarom af van eerder genoemde kerncijfers.

Gebruikswijze cannabis

Aan mbo-studenten die in de laatste maand cannabis hebben gebruikt (n = 599) is ook gevraagd hoe ze de cannabis gebruiken. Cannabis in een joint gemengd met tabak werd het vaakst genoemd (90,9%) gevolgd door cannabis in snoep, eten of drank (21,0%) en puur in een sigaret (20,6%) (tabel 3). Er zijn geen opvallende verschillen tussen de leeftijden.

Ook wordt "bij een dealer thuis" vaak genoemd, vooral door 16- en 17-jarigen (respectievelijk 35,2 en 23,9%). Verder geven 16- en 17-jarige mbo'ers aan relatief vaak cannabis te kopen via whatsapp of andere sociale media.

Kopen van cannabis

Het percentage minderjarige (16 en 17 jaar) laatste maand gebruikers op het mbo dat aangeeft cannabis te kopen is gestegen van 60,4% in 2021 naar 74,7% in 2023. Minderjarigen hebben geen toegang tot de coffeeshop, toch zegt in 2023 32,9% van de minderjarigen weleens cannabis in een coffeeshop te kopen. Dit is een stijging ten opzichte van 2021 toen ongeveer één op de vijf (22,3%) 16- en 17-jarigen cannabisgebruikers aangaf weleens cannabis te kopen in de coffeeshop. Zoals verwacht ligt het percentage 18-jarigen en 19-plussers dat in een coffeeshop koopt aanmerkelijk hoger (respectievelijk 75,8% en 85,7%) (tabel 4). Er werd bij cannabis niet expliciet gevraagd waar studenten zélf cannabis kopen. Het is dus mogelijk dat studenten cannabis door vrienden laten kopen in de coffeeshop.

Tabel 3. Mbo-studenten die de afgelopen maand cannabis hebben gebruikt (n = 599): Gebruikswijze van cannabis, naar leeftijd (% , meerdere antwoorden mogelijk)

	16 jaar	17 jaar	18 jaar	19 jaar en ouder	Totaal
In een joint gemengd met tabak	96,0	93,2	92,2	88,8	90,9
Puur in een sigaret	17,3	22,5	15,1	22,6	20,6
In een waterpijp	7,5	10,2	11,5	12,9	11,6
In snoep, eten of drank (cake, koekjes)	12,9	20,4	15,9	24,4	21,0
In een pijpje (chillum of bong)	6,7	9,4	5,5	12,5	10,0
In een vaporizer	9,8	11,0	6,2	8,2	8,4
Op een andere manier	2,2	2,6	5,6	2,4	3,0

Tabel 4. Mbo-studenten die de laatste maand cannabis hebben gebruikt (n = 599): Locaties waar cannabis gekocht wordt, naar leeftijd (% , meerdere antwoorden mogelijk)

	16 jaar	17 jaar	18 jaar	19 jaar en ouder
Koopt weleens cannabis	72,8	75,8	84,7	93,2
Waar gekocht:				
In een coffeeshop	26,9	36,7	75,8	85,7
Bij een dealer thuis	35,2	23,9	22,1	14,7
Bij iemand anders thuis	13,8	12,9	10,3	7,4
Op of rond school	1,1	4,5	0,0	1,8
Op straat, in een park etc.	5,6	8,6	4,4	2,6
Via een webshop	0,0	0,6	0,0	1,6
Via WhatsApp	10,5	10,3	3,7	6,8
Via andere sociale media	14,0	18,0	4,6	3,7
Ergens anders	4,3	4,9	1,1	1,3

Lachgas

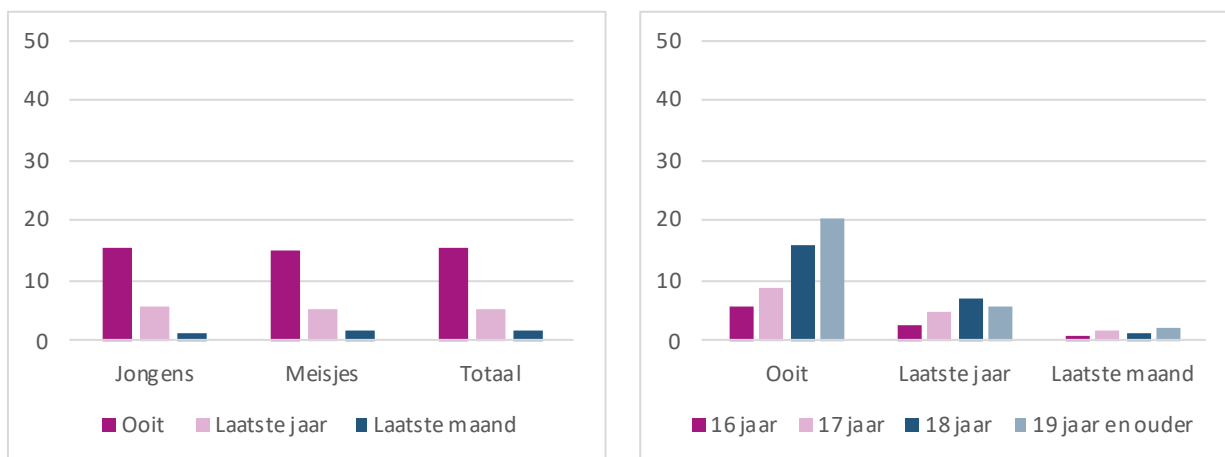
Bijna één op de zes (15,5%) mbo-studenten heeft weleens lachgas gebruikt. Een veel kleiner percentage heeft dat in het laatste jaar (5,4%) of in de laatste maand (1,7%) gedaan. Er zijn geen verschillen in het lachgasgebruik tussen jongens en meisjes (figuur 11, tabel 10). Wel zien we dat het gebruik van lachgas ooit in het leven stijgt met de leeftijd. Zo heeft één op de vijf (20,5%) 19-plussers ooit lachgas gebruikt, onder 16-jarige mbo'ers is dit 5,6%.

Het gebruik van lachgas in het laatste jaar lijkt ook te stijgen met de leeftijd, voornamelijk tussen de 16 en 18 jaar (16 jaar: 2,5% en 18 jaar: 7,2%), waarna het laatste jaar gebruik onder 19-plussers niet verder toeneemt (5,8%). Lachgasgebruik in de laatste maand verschilt niet tussen de leeftijden (figuur 11, tabel 11).

Aantal lachgasballonnen

Ongeveer een kwart (23,3%) van de laatste maand gebruikers (n = 66) gebruikte gemiddeld één lachgasballon per keer (tabel 5). In 2021 gaf nog bijna één op de tien (9,0%) laatste maand gebruikers aan slechts één ballon per keer te gebruiken. Dit duidt erop dat het aantal ballonnen per keer in 2023 is afgenomen, al is er nog steeds een relatief grote groep laatste maand gebruikers (40,2%) die 10 ballonnen of meer gebruikt.

Figuur 11. Gebruik van lachgas naar geslacht en leeftijd (% , 16 jaar en ouder)

Tabel 5. Gemiddeld aantal ballonnen per keer onder de laatste maand gebruikers van lachgas in 2021, en 2023 (% , 16 jaar en ouder)

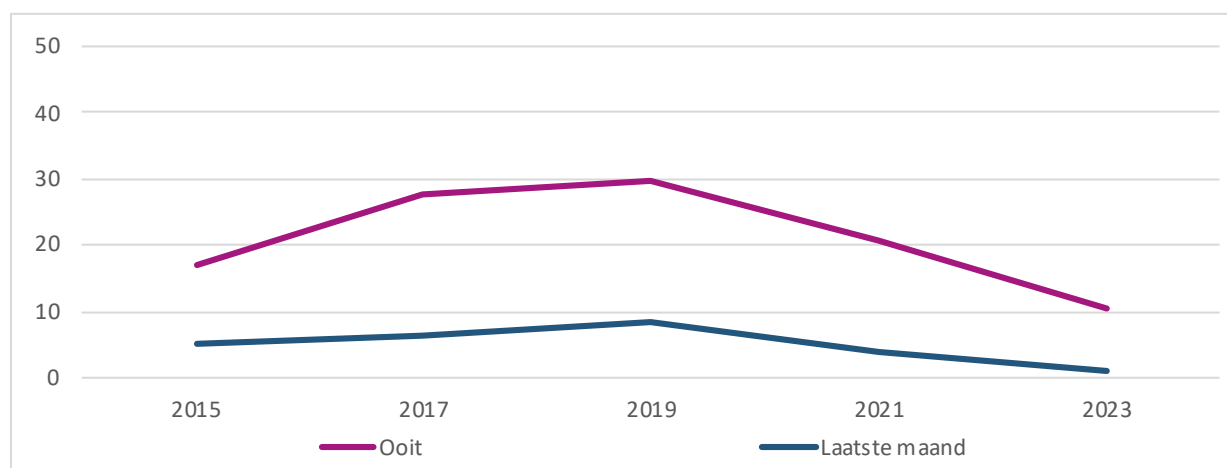
Aantal ballonnen per keer	2021 (n = 98)	2023 (n = 66)
1 ballon	9,0	23,3
2 t/m 4 ballonnen	21,1	25,6
5 t/m 9 ballonnen	19,7	10,9
10 ballonnen of meer	50,2	40,2

Trends in het gebruik van lachgas*

Het gebruik van lachgas ooit in het leven door 16- t/m 18-jarige mbo-studenten is in 2023 (10,5%) lager dan in alle voorgaande jaren. De duidelijke piek in het lachgasgebruik was in de periode 2017 (27,6%) tot 2019 (29,8%). Het gebruik van lachgas in de laatste maand laat een vergelijkbaar patroon zien, met een daling in het gebruik tussen 2015 en 2023 van 5,2% naar 1,2% en een piek in 2019 (8,3%) (figuur 12, tabel 12).

Onder 16- (van 11,9% naar 5,6%) en 17-jarigen (van 18,6% naar 8,9%) is het lachgasgebruik ooit in het leven meer dan gehalveerd vergeleken met 2015. Het lachgasgebruik onder 18-jarigen is in deze periode minder sterk gedaald (van 18,1% naar 15,9%) en deze daling was niet significant. Zowel voor 16-, 17- als 18-jarige mbo-studenten was het lachgasgebruik in de afgelopen maand in 2023 op het laagste niveau sinds 2015. Voor 16-jarigen was deze afname echter niet significant.

Figuur 12. Trends in gebruik van lachgas onder mbo-studenten (% , 16 t/m 18 jaar)^a

^a Het gebruik van lachgas in het laatste jaar is voor het eerst uitgevraagd in 2023.

* Trendgegevens zijn berekend voor 16- t/m 18-jarigen en wijken daarom af van eerder genoemde kerncijfers.

Andere drugs

Van de studenten op het mbo geeft 15,3% aan ooit tenminste één drug^D (anders dan cannabis en lachgas) te hebben gebruikt en ruim één op de tien (11,1%) zegt dit in het laatste jaar nog te hebben gedaan.

Van deze drugs (anders dan cannabis en lachgas) wordt XTC het vaakst gebruikt door mbo'ers: bijna één op de acht (12,3%) geeft aan ooit XTC te hebben gebruikt en 8,7% gebruikte XTC in het laatste jaar. Op de tweede plaats wat betreft ooit gebruik staat cocaïne (6,5%), gevolgd door 3-MMC (6,2%) (tabel 6). GHB en 4FA werden het minst vaak ooit in het leven gebruikt (respectievelijk 1,3% en 0,9%). Daarnaast gaf 4,3% van de mbo-studenten aan ooit truffels te hebben gebruikt, 2,0% deed dit in het laatste jaar.

Er zijn geen verschillen in het ooit gebruik van tenminste één drug tussen jongens en meisjes, wel is het laatste jaar gebruik hoger onder jongens (12,9%) dan meisjes (9,0%). Daarnaast geven jongens vaker aan ooit in het leven cocaïne, ketamine, paddo's, LSD, 2-CB en truffels gebruikt te hebben (niet in tabel).

Combigebruik alcohol en drugs

Van alle mbo-studenten geeft één op de zes (16,6%) aan weleens op één dag of avond alcohol én drugs te gebruiken. De combinatie van alcohol met wiet of hasj werd het vaakst genoemd (13,3%), gevolgd door de combinatie met XTC (3,1%), cocaïne (2,3%), 3-MMC of 4-MMC (1,2%) of amfetamine (1,1%). Alle andere combinaties van alcohol met drugs worden door minder dan 1% van de mbo'ers genoemd.

Van de studenten gebruikt 5,1% weleens meerdere drugs op één dag of avond. XTC en wiet/hasj worden het vaakst samen gebruikt (2,7%), gevolgd door de combinatie van XTC en cocaïne (1,3%), XTC en amfetamine (0,9%) en GHB samen met andere drugs (0,2%). Een andere combinatie van drugs werd door 1,6% van de studenten genoemd.

Tabel 6. Gebruik van drugs (exclusief cannabis en lachgas) ooit in het leven en in het laatste jaar door mbo-studenten (% , 16 jaar en ouder)

	Ooit	Laatste jaar
XTC	12,3	8,7
Cocaïne	6,5	4,2
3-MMC	6,2	4,7
Ketamine	4,5	2,9
Amfetamine	4,1	2,2
4-MMC	3,9	2,9
2-CB	3,6	2,0
Paddo's	3,5	1,6
LSD	2,3	1,1
GHB	1,3	0,5
4-FA	0,9	0,5
Tenminste één van de bovenstaande drugs	15,3	11,1
Truffels ^a	4,3	2,0

^a Truffels worden hier apart benoemd aangezien deze niet op lijst I of II van de Opiumwet staan.

^D Dit betreft het gebruik van: xtc, cocaïne, ketamine, amfetamine, 3-MMC, 4-MMC, 2-CB, LSD, GHB, 4-FA en paddo's. Truffels worden hierin niet meegenomen aangezien deze niet op lijst I of II van de Opiumwet staan.

Trends in het gebruik van drugs*

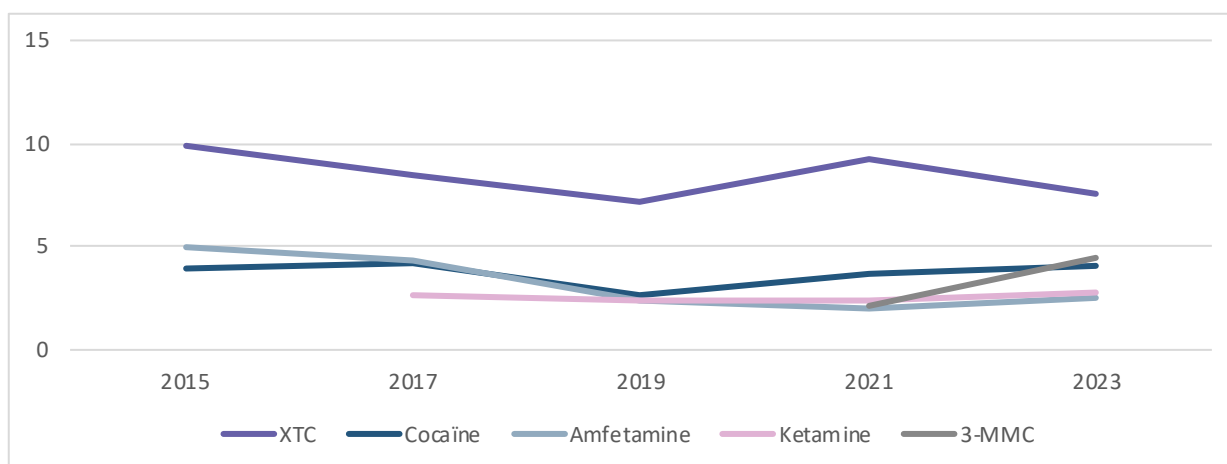
In de periode 2015-2023 is het percentage 16- tot en met 18-jarige mbo-studenten dat ooit in het leven of in de laatste maand XTC heeft gebruikt ongeveer gelijk gebleven, dit geldt ook voor het gebruik van cocaïne (figuur 13, tabel 12). Ook het ooit gebruik van paddo's en LSD is in deze periode stabiel. Het gebruik van GHB (van 2,0% naar 0,7%) en amfetamine (van 4,9% naar 2,5%) onder mbo-studenten is tussen 2015 en 2023 afgenomen.

Een aantal drugs (ketamine, 2-CB en 4-FA) is voor het eerst uitgevraagd sinds 2017. Als we kijken naar

de trend tussen 2017 en 2023 zien we dat het aantal mbo-studenten dat ooit in het leven 4-FA heeft gebruikt is afgenomen van 1,9% in 2019 naar 0,4% in 2023. Het gebruik van ketamine en 2-CB schommelt in de periode 2017-2023 rond de 2 à 3%.

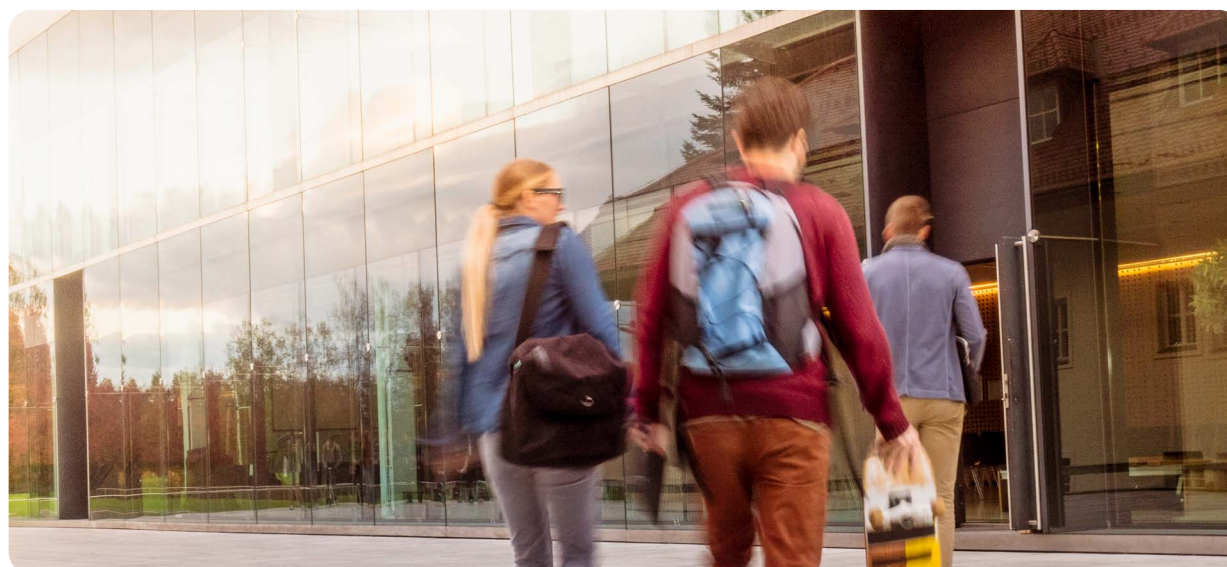
3-MMC en 4-MMC zijn voor het eerst uitgevraagd in 2021. Tussen 2021 en 2023 is het aantal mbo'ers dat ooit 3-MMC heeft gebruikt toegenomen van 2,1% naar 4,4% en het aantal 4-MMC gebruikers van 1,2% naar 2,4%. Het gebruik van de overige drugs is in deze periode onveranderd (tabel 12).

Figuur 13. Trends in het ooit gebruik van XTC, cocaïne, ketamine, amfetamine en paddo's onder mbo-studenten (% , 16 t/m 18 jaar)^a

^a Het gebruik van ketamine is gemeten vanaf 2017, 3-MMC is gemeten vanaf 2021.

* Trendgegevens zijn berekend voor 16- t/m 18-jarigen en wijken daarom af van eerder genoemde kerncijfers.

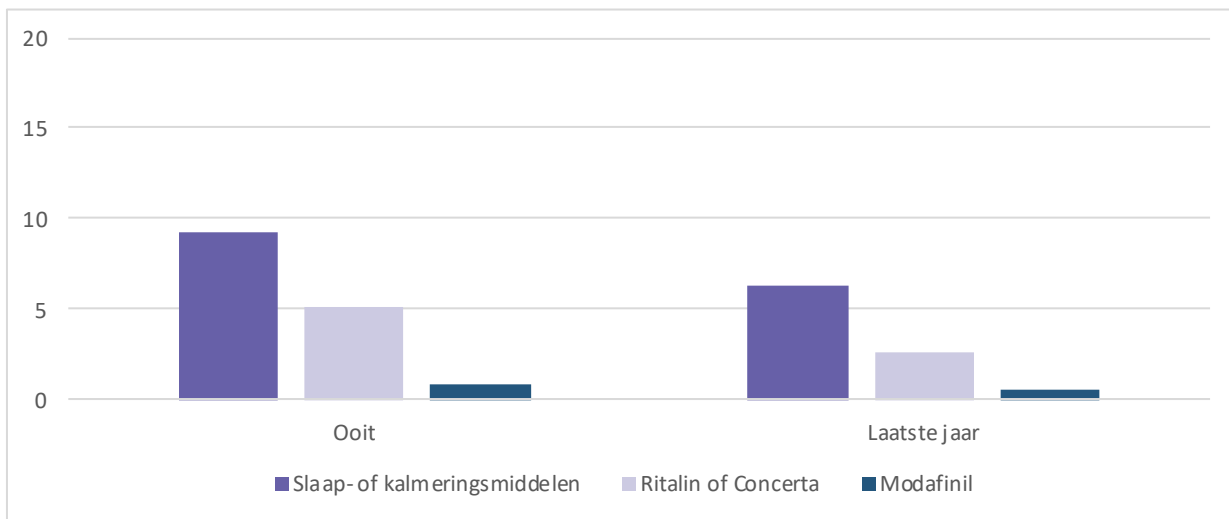

Medicijnen zonder doktersvoorschrift

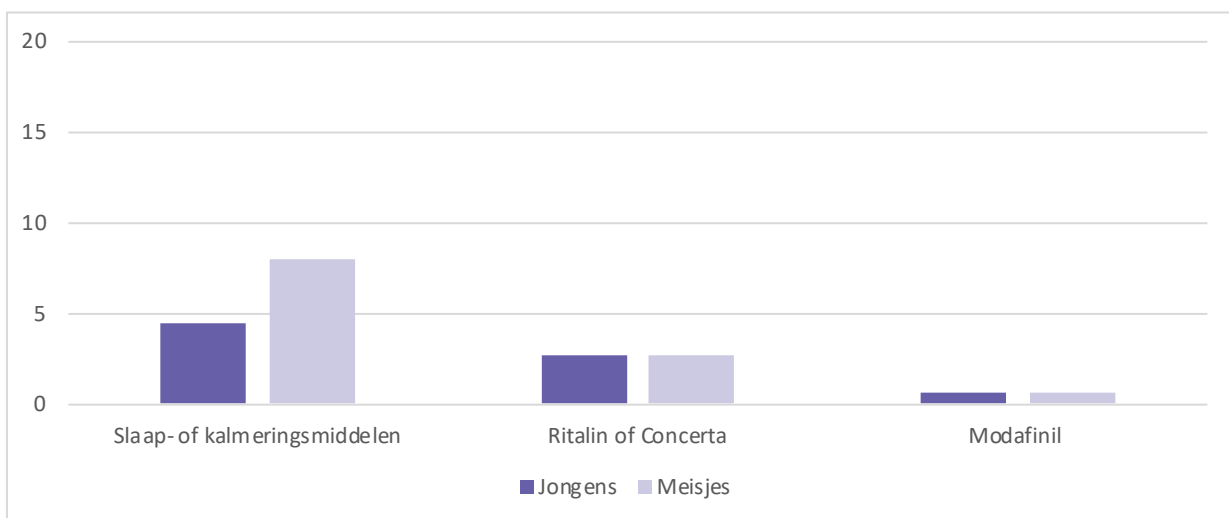
Aan de studenten op het mbo is ook gevraagd of ze medicijnen hebben gebruikt zonder doktersvoorschrift. Ongeveer één op de tien (9,2%) studenten heeft ooit slaap- of kalmeringsmiddelen (Benzodiazepines) gebruikt zonder doktersvoorschrift, 6,3% deed dit in het laatste jaar (figuur 14). Het ooit gebruik van deze middelen was hoger onder meisjes (11,5%) dan onder jongens (6,7%). Ook het gebruik in het laatste jaar lag hoger onder meisjes (8,0%) dan onder jongens (4,5%) (tabel 10 en figuur 14). Hoewel het gebruik van slaap- of kalmeringsmiddelen zonder doktersrecept onder 16-jarigen wat hoger is dan onder andere leeftijden zijn deze verschillen niet significant (tabel 11). Bij de vraagstelling werden voorbeelden genoemd zoals oxazepam en temazepam maar het is niet zeker of het gebruik van middelen zoals valeriaan en melatonine door studenten ook is meegerekend bij het beantwoorden van de vraag.

Verder geeft 5,2% van de mbo'ers aan ooit in het leven Ritalin of Concerta (ADHD-medicatie) zonder doktersvoorschrift gebruikt te hebben en 2,7% gebruikte dit in het laatste jaar. Minder dan 1% van de mbo-studenten heeft ooit in het leven en in het laatste jaar Modafinil gebruikt zonder doktersvoorschrift. Het ooit gebruik van Ritalin of Concerta is hoger onder jongens (5,9%) dan onder meisjes (4,2%). Voor Modafinil zijn er geen verschillen tussen jongens en meisjes. Het percentage mbo'ers dat ooit in het leven Ritalin, Concerta of Modafinil heeft gebruikt is niet veranderd tussen 2021 en 2023. Slaap- en kalmeringsmiddelen zijn voor het eerst uitgevraagd in 2023 waardoor er geen trendgegevens beschikbaar zijn.

Figuur 14. Gebruik van medicijnen zonder doktersvoorschrift (% , 16 jaar en ouder)

Figuur 15. Gebruik van medicijnen zonder doktersvoorschrift in het laatste jaar naar geslacht (% , 16 jaar en ouder)

Overige bevindingen

Normen en schadelijkheid

Aan mbo-studenten is gevraagd hoe normaal ze het vinden dat leeftijdsgenoten bepaalde middelen gebruiken. Dit geeft ons inzicht in de mate waarin middelengebruik geaccepteerd is onder mbo'ers. In tabel 8 staat voor de verschillende vormen van middelengebruik het percentage studenten dat aangeeft het (helemaal) eens te zijn met de stelling "Het is normaal dat jongeren van mijn leeftijd...".

Het gebruik van alcohol is het meest geaccepteerd, ruim de helft van de studenten (55,7%) is het er (helemaal) mee eens dat het normaal is dat leeftijdsgenoten alcohol drinken. Het percentage studenten dat alcohol drinken normaal vindt is hoger onder 18-jarigen (61,7%) dan onder 16- en 17-jarigen (respectievelijk 46,8% en 49,5%). Het roken van tabak en het gebruik van een vape door leeftijdsgenoten wordt door ongeveer een kwart (respectievelijk 27,0% en 24,6%) van de studenten als normaal gezien. Daarnaast vindt bijna één op de vijf (19,4%) studenten het normaal dat leeftijdsgenoten wiet of hasj gebruiken. Het gebruik van lachgas, XTC en cocaïne, worden elk door 7% of minder studenten normaal gevonden.

Aan studenten is ook voorgelegd hoe schadelijk ze denken dat het is om middelen te gebruiken. Ongeveer de helft (48,6%) van de mbo'ers ziet af en toe roken als best wel of erg schadelijk (tabel 9). Voor het drinken van 1 of 2 drankjes in ieder weekend geldt dit voor drie op de tien (28,6%) studenten. Af en toe wiet of hasj gebruiken wordt door de helft (50,3%) van de studenten als best wel/erg schadelijk gezien. Daarnaast geeft meer dan driekwart van de studenten aan het af en toe gebruiken van XTC en lachgas als best wel/erg schadelijk te zien.

Voor de zwaardere gebruikspatronen liggen de percentages duidelijk hoger: 90,8% denkt dat dagelijks roken best wel/erg schadelijk is en 84,5% denkt dat voor regelmatig wiet of hasj gebruiken. Daarnaast denkt 85,9% van de mbo-studenten dat regelmatig vaperen best wel of erg schadelijk is. Ieder weekend vijf

of meer glazen alcohol drinken wordt door ongeveer twee derde (65,7%) als schadelijk gezien.

Scholieren op het voortgezet onderwijs vergeleken met mbo'ers

Om inzicht te krijgen in de verschillen in middelengebruik tussen het mbo en het regulier voortgezet onderwijs vergelijken we de prevalenties op het mbo met middelengebruik van 16- en 17-jarige scholieren op het voortgezet onderwijs uit het Peilstationsonderzoek 2023.¹ Het is belangrijk om op te merken dat de 17-jarige vo-scholieren met name bestaan uit havo (36,7%) en vwo-scholieren (58,0%) en slechts voor een klein deel uit vmbo-scholieren (5,3%).

Onder de 16-jarigen zijn een aantal verschillen te zien, zo roken en vaperen 16-jarige mbo'ers vaker dan hun leeftijdsgenoten op het voortgezet onderwijs (tabel 11). Ook het ooit-gebruik van nicotinezakjes en het gebruik van alcohol is hoger onder 16-jarige studenten op het mbo dan op het voortgezet onderwijs. Het gebruik van drugs door 16-jarigen verschilt niet tussen de twee onderwijstypen.

Onder 17-jarigen zijn weinig verschillen tussen mbo en het voortgezet onderwijs te zien. Wel is het dagelijks gebruik van een vape en dagelijks roken hoger onder 17-jarigen op het mbo dan onder 17-jarige leerlingen op het voortgezet onderwijs.

Tabel 8. Normalisatie middelengebruik door leeftijdsgenoten (naar leeftijd en totaal, %)

	16 jaar	17 jaar	18 jaar	19 jaar en ouder	Totaal
<i>Student (helemaal) eens dat het normaal is dat leeftijdsgenoten...</i>					
... roken	20,0	22,5	29,3	29,7	27,0
... vaperen	20,4	20,4	26,2	26,7	24,6
... alcohol drinken	46,8	49,5	61,7	58,2	55,7
... wiet of hasj gebruiken	10,2	14,0	20,9	23,4	19,4
... lachgas gebruiken	2,6	3,0	5,0	5,5	4,5
... XTC gebruiken	1,8	3,1	7,6	9,6	7,0
... cocaïne gebruiken	1,9	2,5	3,5	5,2	3,9

Tabel 9. Schadelijkheid (lichamelijk of anders) van verschillende vormen van middelengebruik volgens studenten (naar leeftijd en totaal, %)

	16 jaar	17 jaar	18 jaar	19 jaar en ouder	Totaal
<i>Student vindt het best wel/erg schadelijk...</i>					
Roken					
... af en toe roken	48,6	51,5	55,3	52,2	48,6
... dagelijks	90,8	89,2	88,4	89,5	90,8
Vapen					
... regelmatig	85,9	85,6	85,7	85,9	85,9
Alcohol drinken					
... ieder weekend 1 of 2 glazen	28,3	31,8	32,9	31,1	28,3
... ieder weekend 5 of meer glazen	65,7	66,5	66,5	66,3	65,7
... elke dag 1 of 2 glazen	73,7	76,7	75,3	75,3	73,7
Wiet of hasj roken					
... af en toe	50,3	46,1	45,2	48,0	50,3
... regelmatig	84,5	81,9	79,8	82,3	84,5
XTC gebruiken					
... af en toe	77,5	76,2	71,8	74,9	77,5
Lachgas gebruiken					
... af en toe	77,8	80,8	78,3	79,0	77,8

Overzichtstabellen

Tabel 10. De prevalentie van middelengebruik, uitgesplitst naar geslacht (% , 16 jaar en ouder)^a

	Jongens	Meisjes	Totaal
Roken			
Ooit in het leven	49,6	51,5	50,5
Afgelopen maand	32,9	30,0	31,5
Dagelijks	18,2	13,6	16,0
Vape			
Ooit in het leven	42,0	51,3	46,5
Laatste maand	20,5	28,3	24,4
Dagelijks	6,7	8,7	7,7
Nicotinezakjes			
Ooit in het leven	15,2	7,7	11,6
Dagelijks	1,9	0,5	1,2
Verhitte tabak			
Ooit in het leven	8,4	6,9	7,7
Dagelijks	1,3	0,6	0,9
Alcohol			
Ooit in het leven	77,0	77,4	77,3
Laatste jaar	73,5	73,4	73,5
Laatste maand	62,2	61,0	61,6
> 10 glazen op een weekenddag ^b	26,8	8,3	17,8
Cannabis			
Ooit in het leven	33,6	27,9	30,9
Laatste jaar	26,2	20,0	23,2
Laatste maand	16,6	10,6	13,8
Lachgas			
Ooit in het leven	15,7	15,1	15,5
Laatste jaar	5,7	5,1	5,4
Laatste maand	1,5	1,8	1,7
Enige drugs^c			
Ooit in het leven	16,3	13,9	15,3
Laatste jaar	12,9	9,0	11,1
XTC			
Ooit in het leven	13,1	11,3	12,3
Laatste maand	4,5	3,1	3,9
Cocaïne			
Ooit in het leven	7,7	5,2	6,5
Laatste maand	2,5	0,9	1,8
Medicijnen zonder doktersvoorschrift			
Ritalin			
Ooit in het leven	5,9	4,2	5,2
Laatste jaar	2,7	2,6	2,7
Modafinil			
Ooit in het leven	0,7	0,8	0,9
Laatste jaar	0,6	0,6	0,6
Slaap- of kalmeringsmiddelen			
Ooit in het leven	6,7	11,5	9,2
Laatste jaar	4,5	8,0	6,3

^a **Vet** = verschil tussen jongens en meisjes is significant.

^b Bepaald onder degenen die in de afgelopen maand alcohol gedronken hebben.

^c Dit betreft het gebruik van: XTC, cocaïne, ketamine, amfetamine, 3-MMC, 4-MMC, 2-CB, LSD, GHB, 4-FA en pado's. Truffels worden hierin niet meegenomen aangezien deze niet op lijst I of II van de Opiumwet staan.

Tabel 11. De prevalentie van middelengebruik, uitgesplitst naar leeftijd en onderwijstype (%)^{a,b}

	Mbo				Vo	
	16 jaar	17 jaar	18 jaar	19 jaar en ouder	16 jaar	17 jaar
Roken						
Ooit in het leven	44,1 ^A	46,7 ^{AB}	52,1 ^B	53,1 ^B	31,3	40,1
Laatste maand	28,3 ^A	29,1 ^A	33,9 ^A	32,4 ^A	17,4	23,1
Dagelijks	9,3 ^B	13,8 ^A	16,2 ^A	18,5 ^A	4,7	5,9
Vape						
Ooit in het leven	47,3 ^A	45,3 ^A	48,3 ^A	46,0 ^A	35,5	44,1
Laatste maand	28,5 ^A	24,1 ^A	26,1 ^A	22,8 ^A	20,3	21,7
Dagelijks	8,6 ^A	7,5 ^A	8,2 ^A	7,4 ^A	4,9	3,0
Nicotinezakjes						
Ooit in het leven	12,3 ^A	11,4 ^A	12,3 ^A	11,2 ^A	8,1	9,0
Dagelijks	0,6 ^A	0,5 ^A	1,2 ^A	1,6 ^A	-	-
Verhitte tabak						
Ooit in het leven	6,2 ^A	7,5 ^A	7,0 ^A	8,5 ^A	-	-
Dagelijks	0,3 ^A	1,1 ^A	0,8 ^A	1,1 ^A	-	-
Alcohol						
Ooit in het leven	76,3 ^A	74,1 ^A	79,0 ^A	78,2 ^A	63,1	75,9
Laatste jaar	71,6 ^A	70,5 ^A	75,8 ^A	74,4 ^A	59,9	73,1
Laatste maand	57,8 ^{AB}	57,5 ^A	65,2 ^B	62,9 ^{AB}	46,4	59,7
>10 glazen in het weekend ^c	17,0 ^A	17,8 ^A	17,2 ^A	18,1 ^A	11,1	13,5
Cannabis						
Ooit in het leven	19,5 ^B	24,6 ^C	32,1 ^A	35,9 ^A	22,5	31,5
Laatste jaar	16,7 ^C	21,2 ^A	26,6 ^B	24,6 ^{AB}	19,6	25,5
Laatste maand	10,8 ^A	11,9 ^A	15,0 ^A	14,8 ^A	11,5	12,9
Lachgas						
Ooit in het leven	5,6 ^D	8,9 ^C	15,9 ^B	20,5 ^A	3,6	5,9
Laatste maand	0,7 ^A	1,6 ^A	1,2 ^A	2,3 ^A	1,1	1,0
XTC						
Ooit in het leven	2,8 ^A	5,8 ^B	12,8 ^C	17,2 ^D	3,6	5,9
Laatste maand	0,8 ^A	1,3 ^A	5,3 ^B	5,3 ^B	1,1	2,0
Medicijnen zonder doktersvoorschrift						
Ritalin en Concerta						
Ooit in het leven	4,0 ^A	5,3 ^A	4,9 ^A	5,6 ^A	-	-
Laatste jaar	2,2 ^A	2,8 ^A	2,6 ^A	2,8 ^A	-	-
Modafinil						
Ooit in het leven	0,4 ^A	0,7 ^A	0,7 ^A	1,1 ^A	-	-
Laatste jaar	0,3 ^A	0,3 ^A	0,7 ^A	0,8 ^A	-	-
Slaap- of kalmeringsmiddelen						
Ooit in het leven	10,7 ^A	8,4 ^A	10,2 ^A	8,8 ^A	-	-
Laatste jaar	8,2 ^A	5,8 ^A	6,3 ^A	6,1 ^A	-	-

^a **Vet** = verschil tussen mbo en vo van dezelfde leeftijd is significant.

^b Verschillende superscripten betekenen dat verschillen tussen de leeftijdsgroepen op het mbo significant zijn. Bijvoorbeeld: 16-jarige mbo-studenten roken minder vaak dagelijks dan oudere mbo'ers.

^c Bepaald onder degenen die in de afgelopen maand alcohol gedronken hebben.

Tabel 12. Trends in middelengebruik onder 16- t/m 18-jarige mbo-studenten (%)^{a-c}

	2015	2017	2019	2021	2023
Roken					
Ooit in het leven	54,2	52,4	45,4	47,2	47,9
Laatste maand	35,0	33,6	26,0*	28,4	30,6
Dagelijks	21,5	19,0	12,3*	11,9	13,5
Vape					
Ooit in het leven	44,5	46,9	39,3*	39,1	46,9*
Dagelijks gebruik	0,5	0,9	0,6	1,2	8,1*
Alcohol					
Ooit in het leven	77,6	83,3	78,9	77,6	76,4
Laatste maand	63,2	70,7	66,3	65,4	60,3
> 10 glazen op weekenddag ^d	19,8	22,6	19,8	21,5	17,4
Cannabis					
Ooit in het leven	31,9	33,2	27,5	30,4	25,9
Laatste maand	14,1	14,9	12,4	14,0	12,7
Lachgas					
Ooit in het leven	17,2	27,6*	29,8	20,8*	10,5*
Laatste maand	5,2	6,3	8,3	3,9*	1,2*
XTC					
Ooit in het leven	9,9	8,4	7,1	9,2	7,5
Laatste maand	3,7	2,1	2,9	2,7	2,6
Cocaïne					
Ooit in het leven	3,9	4,2	2,6	3,7	4,0
Laatste maand	1,2	1,6	0,9	1,1	1,2
3-MMC					
Ooit in het leven	-	-	-	2,1	4,4*
Ketamine					
Ooit in het leven	-	2,6	2,3	2,4	2,7
Amfetamine					
Ooit in het leven	4,9	4,3	2,4*	2,0	2,5
4-MMC					
Ooit in het leven	-	-	-	1,2	2,4*
2-CB					
Ooit in het leven	-	2,1	1,9	3,1	2,5
Paddo's					
Ooit in het leven	3,9	2,6	2,1	2,8	2,4
LSD					
Ooit in het leven	1,5	1,3	0,9	1,4	1,6
GHB					
Ooit in het leven	2,0	1,5	1,3	1,2	0,7
4-FA					
Ooit in het leven	-	1,9	0,5*	0,5	0,4

^a * = significant verschil met voorgaande meting, **Vet** = significant verschil 2023-2015.

^b trends uitgesplitst naar leeftijd (16- 17- en 18-jarigen) besproken in de tekst, niet in tabel. Tabel op aanvraag beschikbaar.

^c In factsheets van voorgaande monitoren staan trends beschreven van mbo én hbo studenten samen, in deze tabel staan de trendgegevens van alleen mbo-studenten.

^d Alleen bepaald onder degenen die in de afgelopen maand alcohol gedronken hebben.

Over het onderzoek

De Mbo-Middelenmonitor onderzoekt het middelengebruik van studenten op het mbo. In 2023 is dit onderzoek voor de vijfde keer uitgevoerd door het Trimbos-instituut in samenwerking met Kantar Public (tegenwoordig: Verian). In tegenstelling tot voorgaande metingen in 2015, 2017, 2019 en 2021 is de monitorstudie in 2023 alleen uitgevoerd op het mbo en zijn ook studenten van 19 jaar en ouder ondervraagd. Cijfers over studenten op het hbo en de universiteit worden gerapporteerd in de Monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs.³

In totaal deden 4448 mbo-studenten mee aan het onderzoek (tabel 13). Om verandering over de jaren te bepalen worden de resultaten van deze monitor vergeleken met die van de mbo-studenten uit de vorige metingen (tabel 10). Voor een aantal middelen kunnen de resultaten vergeleken worden met die van 16- en 17-jarige leerlingen van het regulier voortgezet onderwijs. Deze gegevens zijn afkomstig uit het Peilstationsonderzoek 2023.¹

Steekproefkenmerken en dataverzameling

De dataverzameling is net als in voorgaande jaren (2015, 2017, 2019, 2023) uitgevoerd door Kantar Public in opdracht van het Trimbos-instituut. Uitgangspunt van het onderzoek was het in kaart brengen van het middelengebruik in een

representatieve steekproef van ongeveer 4000 jongeren op het mbo. Als eerste werden mbo-instellingen benaderd voor deelname. Hierbij werd gelet op een goede afspiegeling van onderwijssector, het leerlingaantal en de spreiding over het land. De manier van benaderen van scholen en studenten was gelijk aan dat van de voorgaande monitoren.⁴⁻⁷

De dataverzameling werd in het najaar van 2023 uitgevoerd op 64 mbo-locaties. Onderzoeksassistenten benaderden studenten op een centrale locatie van de school (bijvoorbeeld de kantine of centrale hal). Dit gebeurde zoveel mogelijk op een willekeurige manier door elke vijfde student die langsliep aan te spreken. Als de student mee wilde doen vulde de student de vragenlijst in. De vragenlijst werd digitaal afgenomen op een tablet, waarop de student zelf de vragenlijst in kon vullen, zonder dat de onderzoeksassistent de antwoorden kon zien. Het invullen van de vragenlijst duurde ongeveer 5 minuten.

Van de 6053 aangesproken studenten heeft 63% (n = 4448) deelgenomen aan het onderzoek. De belangrijkste redenen voor non-respons was dat de benaderde student geen tijd (48%) of geen interesse (40%) had. Daarnaast was een aantal studenten jonger dan 16 jaar (12%) en viel daarmee buiten de doelgroep.

Tabel 13. Steekproefkenmerken van Mbo-Middelenmonitor 2023 (ongewogen aantallen en gewogen percentages)

	N	%
Totaal	4448	
Sekse		
Jongens	2168	50,7
Meisjes	2243	48,4
Anders	37	0,9
Leeftijd		
16	822	13,1
17	1241	19,2
18	969	17,8
19 jaar en ouder	1416	49,9
Onderwijssector^a		
Economie	906	18,6
ICT en Techniek	1544	32,5
Zorg en Welzijn	1381	36,5
Voedsel, Groen en Gastvrijheid	536	12,4

^a Indeling van de mbo-sectoren is als volgt: Economie: mbo Handel, mbo Zakelijke dienstverlening; ICT en Techniek: mbo ICT en industrie, mbo Mobiliteit en transport, mbo Techniek en gebouwde omgeving; Zorg, Welzijn en Sociale studies: mbo Zorg en welzijn; Voedsel, Groen en Gastvrijheid: mbo Voedsel, Groen en Gastvrijheid

Statistische analyses

Alle resultaten in dit rapport zijn statistisch getoetst, voornamelijk met een logistische regressieanalyse. De data zijn gewogen naar sekse, leeftijd en onderwijssector. Als er verschillen tussen groepen worden genoemd, dan zijn deze statistisch significant ($p < 0.05$) tenzij anders vermeld. Significat betekent dat de kans heel klein is (<5%) dat er in werkelijkheid géén verschil is tussen groepen.

Referenties

1. Rombouts, M., Morren, K., van Dorsselaer, S., Tuithof, M., Monshouwer, K. (2024) Peilstationsonderzoek Scholieren 2023. Geraadpleegd op: 1 oktober 2024. Trimbos-instituut, Utrecht.
2. Boer, M. Van Dorsselaer, S., De Looze, M. E., De Roos, S. A., Brons, H., Van den Eijnden, R. J. J. M., Monshouwer K., Huijnk, W., Ter Bogt, T. F. M., Vollebergh, W. A. M., & Stevens, G. W. J. M. (2022). HBSC 2021. Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland. Utrecht: Universiteit Utrecht
3. Nuijen J, Verweij A, Dopmeijer J, van Wamel A, Schouten F, Buijs M, et al. (2023) Monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs 2023. Utrecht: Trimbos-instituut.
4. Verdurmen, J., Dorsselaer, S. van & Monshouwer, K. (2016) Middelengebruik onder studenten van 16 t/m 18 jaar op het MBO en HBO 2015. Utrecht: Trimbos-instituut.
5. Tuithof, M., Dorsselaer, S. van & Monshouwer, K. (2018) Middelengebruik onder studenten van 16 t/m 18 jaar op het MBO en HBO 2017. Utrecht: Trimbos-instituut.
6. Dorsselaer, S. van, Beurs, D. de & Monshouwer, K. (2020) Middelengebruik onder studenten van 16 t/m 18 jaar op het MBO en HBO 2019. Utrecht: Trimbos-instituut.
7. Monshouwer, K., Tuithof, M. & van Dorsselaer, S. (2022) Middelengebruik onder studenten van 16-18 jaar op het mbo en hbo 2021. Utrecht: Trimbos-instituut.
8. Strada, L., Rigter, S., van Laar, M., Bossong, M. (2019) Gebruikswijzen van cannabis en hun effecten en gezondheidsrisico's. Utrecht: Trimbos-instituut.
9. Nationale Drug Monitor, editie 2024. Cannabis 3.2.3 Gebruikspatronen en wijze van verkrijgen - Nationale Drug Monitor. Geraadpleegd op: 1 oktober 2024. Trimbos-instituut, Utrecht & WODC, Den Haag.
10. Van Beek RJJ, Monshouwer K, Schutten F, den Hollander W, Andree R, van Laar M. Het Grote Uitgaansonderzoek 2023. Uitgaanspatronen, middelengebruik, gezondheid en intentie tot stoppen of minderen onder jongeren en jongvolwassenen. Utrecht: Trimbos-instituut; 2024.
11. Nationale Drug Monitor, editie 2024. Lachgas 13.2 Gebruik: volwassenen - Nationale Drug Monitor. Geraadpleegd op: 1 oktober 2024. Trimbos-instituut, Utrecht & WODC, Den Haag.
12. Rijksoverheid (2022, 14 november). Per 1 januari 2023 verbod op lachgas. Geraadpleegd op: 1 oktober 2024.
13. Trimbos-instituut (2024, 5 maart). Informatie over lachgas voor professionals. Geraadpleegd op: 1 oktober 2024. Utrecht: Trimbos-instituut.
14. Hutten, N., Smit-Rigter, L. (2024) Jaarbericht DIMS 2023. Utrecht: Trimbos-instituut.
15. Smit-Rigter, L., van Goor, M., Schutten, F. (2024) Factsheet 3MMC. Utrecht: Trimbos-instituut.
16. Nationale Drug Monitor, editie 2024. Slaap- en kalmeringsmiddelen 10.2.2 Gebruik onder groepen in de volwassen bevolking - Nationale Drug Monitor. Geraadpleegd op: 1 oktober 2024. Trimbos-instituut, Utrecht & WODC, Den Haag.
17. Hessels, M., Geerlings, M., van den Berk, T., Buitink, E., van Amerongen, G., Wolters, T. (2022) Landelijk onderzoek naar de naleving van de leeftijdsgrens bij alcohol- en tabaksverkoop in 2022. Nijmegen: Bureau Objectief.
18. van Beek, R., Andree, R., de Jonge, M. (2023) Drugs online: Een inventarisatie van online kanalen voor drugsverkoop onder jongeren en perspectieven op online drugspreventie. Utrecht: Trimbos-instituut.
19. Andree, R., Bilderbeek, B., van Goor, M., Capel, R., de Jonge, M., Smit-Rigter, L. (2024) Van likes to lessen: Blootstelling aan drugsbeelden op sociale media en mogelijkheden voor online drugspreventie op TikTok. Utrecht: Trimbos-instituut.
20. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2018) Nationaal preventieakkoord: Naar een gezonder Nederland. Den Haag.
21. RIVM. (2024) Doorrekening impact Nationaal Preventieakkoord: deelakkoord problematisch alcoholgebruik; Worden de ambities voor 2040 bereikt?. Bilthoven: RIVM.
22. NVWA. Verbod op verkoop van rookwaren op afstand. Geraadpleegd op: 1 oktober 2024.
23. Rijksoverheid (2023, 3 november). Registratieplicht verkooppunten van tabak en vapes. Geraadpleegd op: 1 oktober 2024.
24. NVWA. Verbod op vapes met een smaak. Geraadpleegd op: 1 oktober 2024.

Colofon

Trimbos-instituut
Postbus 725
3500 AS Utrecht
T: 030 – 297 11 00

Financiering
Ministerie van VWS

Auteurs
*Kimberly Morren, MSc
drs. Saskia van Dorsselaer
Dr. Karin Monshouwer*

Vormgeving & productie
The Creative Hub | Canon

Beeld
istockphoto.com

Bestelinformatie
*Deze factsheet is als download
beschikbaar of te bestellen via
www.trimbos.nl/webwinkel.*

Artikelnummer: TRI-52-002

© 2024, Trimbos-instituut, Utrecht

Copyrights Trimbos-instituut
*Alle rechten voorbehouden. Niets uit
deze uitgave mag worden veeelvoudigd
of openbaar gemaakt, in enige vorm op
enige wijze, zonder voorafgaande
toestemming van het Trimbos-instituut*